

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
กัลยาณี ทองงาม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ
ตุลาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บทคัดย่อ

ของ

กัลยาณี ทองงาม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ

ตุลาคม 2553

กัลยาณี ทองงาม. (2553). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. ปรินญาณพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
รองศาสตราจารย์เทเวศร์ พิริยะพูนท์, อาจารย์ ดร.สุนนรดี นิ่มเนติพันธ์.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการและด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุและทวีป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุในช่วง 31-45 ปีและช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกับช่วงอายุ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการและด้านบุคลากรผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวที่มีทวีปต่างกัน จะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

FOREIGNER TOURISTS' SATISFACTION WITH SUKHOTHAI HISTORICAL PARK

AN ABSTRACT

BY

KALAYANEE THONGNGAM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science Degree in Recreation Management
at Srinakharinwirot University

October 2010

Kalayanee Thongngam. (2010). *Foreigner Tourists' Satisfaction with Sukhothai Historical Park*. Master thesis M.S. (Recreation Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Tawate Piriapoen, Lecturer Dr. Sumonratee Nimnatipun.

The purposes of this research were to study and to compare the satisfaction of foreign tourists to the Sukhothai Historical Park in overall and the service of four aspect: the artistic value, the management, the services provider personnel, and location and facilities. The sample group of this research was 400 foreign tourists who visited Sukhothai Historical Park, divided by sex, age, and continent. The tool used for data gathering is a five- scale rating questionnaire. Arithmetic mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance and Scheffe's method were utilized for data analysis.

The results of the research were as follow:

1. Foreign tourists satisfy to visit the Sukhothai Historical Park in both overall and individual aspect.
2. There is no difference between the satisfaction of male and female tourists who visited the Sukhothai Historical Park, but when consider individual satisfaction aspect we've found the difference in the location service and facilities aspect at significant level of .05
3. There is no difference among the overall satisfaction of foreign tourists at different ages at significant level of .05, but when consider individual satisfaction aspect we've found the difference in the artistic value, the foreign tourists ages rage 31-45 years and over 61 years were satisfied with different ages 46-60 years at significant level of .05
4. There is a difference among the overall satisfaction of foreign tourists from each continent, and when consider individual satisfaction aspect we've found the difference in the artistic value, the management, and the services provider personnel at significant level of .05

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ และความกรุณาอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์เทเวศร์ พิริยะพณท์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. สุมณรัตน์ นิ่มเนติพันธ์ ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ รวมถึงช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำวิจัยและให้การสนับสนุนผู้วิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ธงชัย เจริญทรัพย์มณี และรองศาสตราจารย์ สุภารัตน์ วรทอง ซึ่งเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยโรจน์ สายพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กนกวดี พึ่งโพธิ์ทอง นายอนันต์ ชูโชติ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย นายจารึก ปิ่นประภาหวัหน้าทองเทียวและกัปปา จังหวัดสุโขทัย นางสาวจิตติมา สุขผลิน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสุโขทัย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย และให้คำแนะนำที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาสันนทนาการทุกท่าน ที่ช่วยประสิทธิประสาทวิชาความรู้ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย รวมถึงคุณสมศรี ภูมิเขต เจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาสันนทนาการ ที่กรุณาเป็นธุระในการจัดการต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ สำนักอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้และอำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูล ตลอดจนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นางศรีวรรณ ชูบรรจง ที่คอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ญาติพี่น้อง รวมถึงเพื่อน ๆ สาขาการจัดการนันทนาการ รุ่น 7 ทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจให้เป็นอย่างดีโดยตลอด

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อกมลเสศร์และคุณแม่แจ่มจกล ทองงาม ที่อบรมสั่งสอนปลูกฝังคุณงามความดี ความมานะ ความพยายาม ความอดทน ให้ความสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการศึกษาต่อของผู้วิจัยอย่างดีมาโดยตลอด หากผลงานวิจัยมีสิ่งดีงามเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขออุทิศสิ่งดีงามแก่ผู้มีพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

กัลยาณี ทองงาม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	6
แนวความคิดเกี่ยวกับนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว.....	12
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับจุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว.....	19
แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งนันทนาการท่องเที่ยว	
เชิงประวัติศาสตร์.....	23
ประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
งานวิจัยต่างประเทศ	36
งานวิจัยในประเทศ.....	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	44
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	66
สรุปผลการวิจัย.....	69
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	81
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	82
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	95
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	97

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุและทวีป.....	49
2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน.....	50
3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม เป็นรายข้อ.....	51
4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านการบริหารจัดการ เป็นรายข้อ.....	52
5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ เป็นรายข้อ.....	53
6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านสถานที่และ สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นรายข้อ.....	54
7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ.....	55
8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามอายุ.....	56
9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามทวีป.....	57
10 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ.....	58
11 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามอายุ.....	59

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม จำแนกตามอายุ.....	60
13 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามทวีป.....	61
14 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม จำแนกตามทวีป.....	62
15 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านการบริหารจัดการ จำแนกตามทวีป	63
16 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ จำแนกตามทวีป.....	64
17 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวม จำแนกตามทวีป.....	65

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 การเกิดความพอใจของบุคคล.....	7
3 ความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ.....	8
4 องค์ประกอบของความพึงพอใจในการบริการ.....	12

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กิจกรรมนันทนาการ (Recreation Activity) เป็นเครื่องมือและเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์และจรรโลงคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมให้เป็นสุขได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นพฤติกรรมองค์รวมในการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและร่างกาย (กำโชค ผ่องสุวรรณ. 2538: 8) ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จัดเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure Time) กับการเดินทาง (Travel) เพื่อแสวงหาความเพลิดเพลินใจ เสริมสร้างอารมณ์สุข ปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิตทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม (สมบัติ กาญจนกิจ. 2544: 18) อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเป็นพฤติกรรมของคนเราที่ต้องการแสวงหาความสุข ความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือประสบการณ์ชีวิตได้อย่างกว้างขวาง

ดังที่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อรรถาธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ด้านการขนส่ง ที่พัก อาหารและธุรกิจนำเที่ยว และที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้า รวมเป็นการซื้อสินค้าและบริการ และสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ถือเป็นการส่งสินค้าออก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ทั้งการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นอกจากผลประโยชน์จะตกอยู่ภายในประเทศ ยังช่วยสร้างงานอาชีพ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงิน ขณะที่ด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความตึงเครียด พร้อมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น (น้ำชาติ ประชาชื่น. 2553: ออนไลน์)

การท่องเที่ยวมีรูปแบบต่างๆ มากมาย ดังที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529: 7-8) ได้สรุปไว้ว่ามี 7 รูปแบบ คือ 1.การท่องเที่ยวภายในประเทศ 2. การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 3. การท่องเที่ยวเพื่อสังคม 4.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5.การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และโบราณคดี 6. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติ และ 7. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาค้นคว้า และสาวิตรี พิสูจน์พงศ์ (2543: 16) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งนันทนาการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง ธรรมชาติที่สวยงามและน่าเดินทางไปเที่ยวชม เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำ ทะเล ทะเลสาบ เกาะแก่ง น้ำพุร้อน ฯลฯ รวมทั้งธรรมชาติที่มนุษย์ปรุงแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน เช่น เขื่อน สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ เป็นต้น

2. แหล่งนันทนาการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือ สืบทอดต่อกันมา รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ เช่น วิถีชีวิตริมน้ำ ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา งานเทศกาลประเพณี ศูนย์วัฒนธรรม และสวนสนุก เป็นต้น

3. แหล่งนันทนาการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุและศาสนาหมายถึง สิ่งที่เป็นมรดกในอดีต ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น อันมีค่าทางประวัติความเป็นมา ลักษณะทางศิลปกรรมและความเชื่อถือศรัทธา เช่น พระราชวัง วัด อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ดำเนินการโดยสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย จัดเป็นแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุและศาสนา ถือเป็นมรดกสำคัญในอดีตที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น อันมีค่าทางประวัติความเป็นมา ลักษณะทางศิลปกรรมและความเชื่อถือศรัทธา (สาวิตรี พิสนพวงศ์. 2543: 16) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวกต่อการเดินทาง อีกทั้งมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ทางเอกสารแนะนำและทางเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมีการจัดการบริการทางการศึกษา ได้แก่ จัดบรรยายทางวิชาการ จัดบรรยายนำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โบราณสถาน โบราณวัตถุ จัดนิทรรศการพิเศษ ให้บริการยืมนิทรรศการ ภาพถ่าย สไลด์ วีดีโอ หนังสือห้องสมุด และร้านจำหน่ายหนังสือ ภาพโปสการ์ดและของที่ระลึกเมืองสุโขทัย จึงทำให้มีชาวต่างชาติเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณขึ้นทุกปี

แต่เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้รับผลกระทบจากการชุมนุมที่ยืดเยื้อยาวนานและการเกิดเหตุจลาจล ประกอบการออกพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินสร้างความวิตกให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ยังมีความเข้าใจประเทศไทยน้อยมาก เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยลดน้อยลง จึงทำให้คณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจหรือมาตรการฟื้นฟูการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากชาวต่างชาติกลับมาให้เร็วที่สุด (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. 2553: ออนไลน์)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาที่กล่าวมา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงในด้านการบริหารและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว สังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตามตัวแปร เพศ อายุและทวีป

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐในการฟื้นฟูด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 245,607 คน (สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย. เทียบเคียงข้อมูลปี พ.ศ. 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มโดยเทียบจากตารางประมาณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้จำนวน 384 คน ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้มากกว่าที่กำหนดไว้จากตารางคือ 400 คน และโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ และทวีป
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจ หมายถึง การแสดงออกทางความคิดเห็น ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่
 - 1.1 ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อศิลปะของไทยในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ประกอบไปด้วย ความคิดสร้างสรรค์ ความงดงามของโบราณสถานและโบราณวัตถุ การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่ได้เข้าชม

1.2 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อกระบวนการในการบริหารจัดการของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย การจัดระเบียบในการเข้าชม การติดต่อประสานงาน การเก็บค่าธรรมเนียม การรักษาความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ การจัดแสดงโบราณสถานและศิลปวัตถุ

1.3 ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อบุคลากรผู้ให้บริการของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อันประกอบไปด้วย คุณลักษณะทั่วไปของบุคลากรผู้ให้บริการ และการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวของบุคลากรผู้ให้บริการ

1.4 ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อันประกอบไปด้วย สภาพแวดล้อม ความสะอาด ป้ายบอกเส้นทางเดินชม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ห้องสุขา ร้านจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่มและร้านจำหน่ายของที่ระลึก

2. นักท่องเที่ยวต่างชาติ หมายถึง ผู้ที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ที่ไม่ได้เป็นผู้มีสัญชาติไทยและสื่อสารภาษาอังกฤษได้

3. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อทัศนศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

4. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย หมายถึง สถานที่ราชการที่กำหนดเป็นขอบเขตบริเวณของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย บริหารจัดการขึ้นตรงกับสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

5. เพศ หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะสรีระทางด้านร่างกายของมนุษย์ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 เพศดังนี้

5.1 เพศชาย

5.2 เพศหญิง

6. อายุ หมายถึง จำนวนปีนับตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันของนักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ดังนี้

6.1 อายุ 16 – 30 ปี

6.2 อายุ 31 – 45 ปี

6.3 อายุ 46 – 60 ปี

6.4 อายุ 61 ปีขึ้นไป

7. ทวีป หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีพันธะเกี่ยวข่งกันและที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะของเชื้อชาติหรือสัญชาติเข้าด้วยกัน แบ่งเป็น 6 ทวีป ได้แก่ ยุโรป แอฟริกา เอเชีย ออสเตรเลีย อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ แต่ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือก 4 ทวีป ดังนี้

7.1 ยุโรป

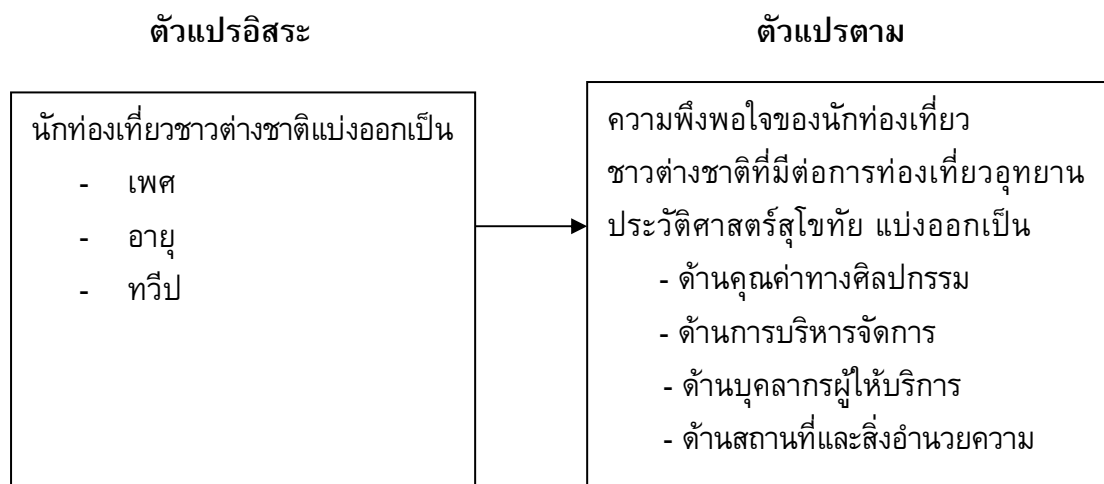
7.2 เอเชีย

7.3 ออสเตรเลีย

7.4 อเมริกาเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน
3. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวความคิดเกี่ยวกับนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. แนวความคิดเกี่ยวกับจุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว
5. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
6. ประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1. งานวิจัยต่างประเทศ
 - 7.2. งานวิจัยในประเทศ

แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

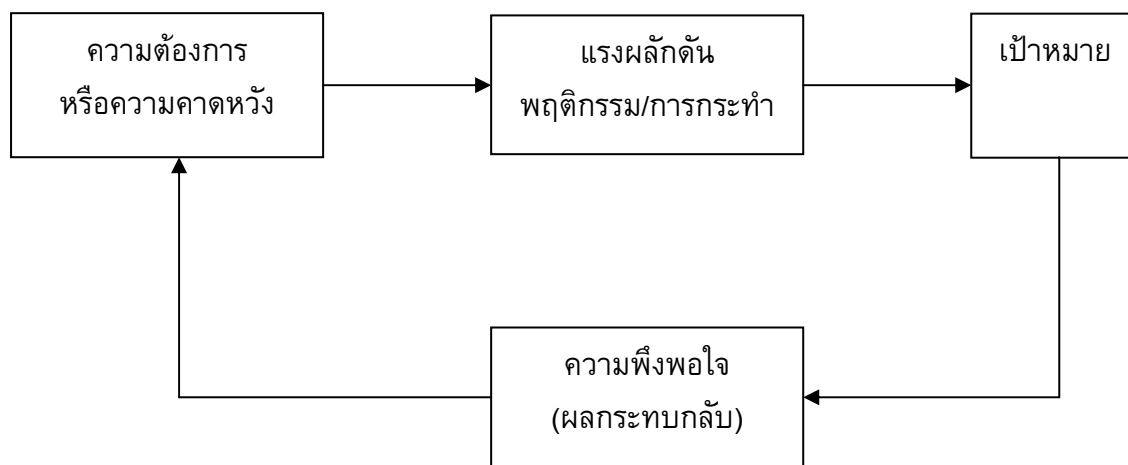
คำว่า “ความพึงพอใจ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งมีความหมายโดยทั่ว ๆ ไปว่า “ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และมีนักวิชาการและนักจิตวิทยาให้ความหมายไว้ดังนี้

โวล์แมน (จันท์เพ็ญ ตูเทศนันท์. 2542: 47; อ้างอิงจาก Wolman. 1973: 304) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพอใจ คือ ความรู้สึก (Feeling) มีความสุข เมื่อประสบผลตามสำเร็จตามความคาดหวัง ความต้องการจากแรงจูงใจ

วูม (จันท์เพ็ญ ตูเทศนันท์. 2542: 47; อ้างอิงจาก Vroom. 1964: 328) กล่าวว่า ทักษะคติและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ หมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทักษะคติด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้นและทักษะคติด้านลบ จะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจในสิ่งนั้นๆ

แมคคอร์มิก (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542: 17; อ้างอิงจาก McCormick. 1965: 299) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นแรงจูงใจของมนุษย์ ที่ตั้งอยู่บนความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับผลสัมฤทธิ์และสิ่งจูงใจ (Incentive) และความพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ต้องการ

มัลลินซ์ (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542: 17; อ้างอิงจาก Mullins. 1985: 280) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลายๆ ด้าน เป็นสภาพที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เกิดจากมนุษย์จะมีแรงผลักดันบางประการในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากการที่ตนเองพยายามจะบรรลุถึงเป้าหมายบางอย่างนั้น แล้วจะเกิดความพอใจเป็นผลกลับไปยังจุดเริ่มต้น เป็นกระบวนการหมุนเวียนต่อไปอีก ตามภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การเกิดความพอใจของบุคคล

ที่มา : วัฒนา เพ็ชรวงศ์. (2542). *พฤติกรรม และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการใช้บริการ “13”*. หน้า 17.

วัฒนา เพ็ชรวงศ์ (2543: 19) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึก หรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542: 18; อ้างอิงจาก วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2536: 22) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของคนเราที่สัมพันธ์กับโลก ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อม จะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี เลว พอใจ ไม่พอใจ สนใจ ไม่สนใจ เป็นต้น

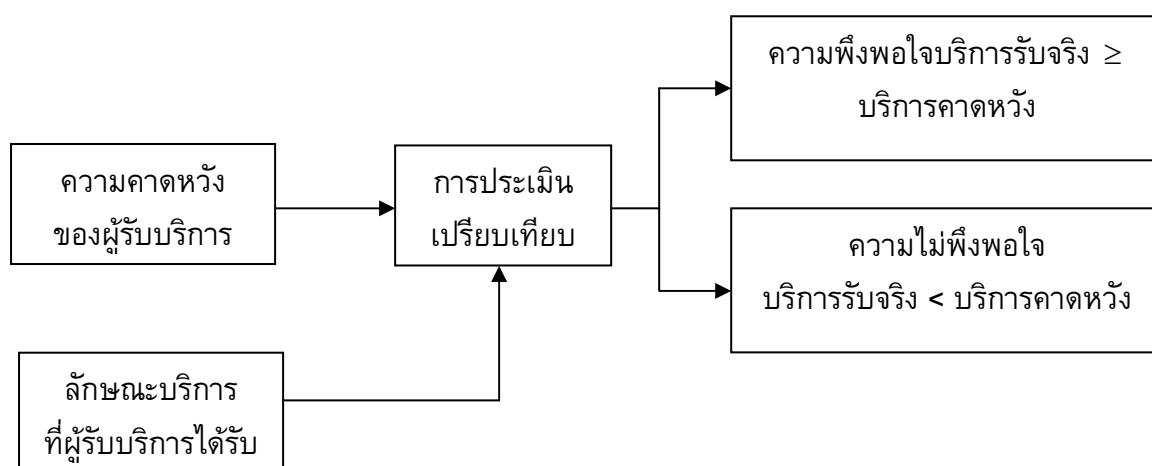
ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2543: 19) ได้ให้ความหมาย “ความพึงพอใจของผู้รับบริการ” ตามแนวความคิดของนักการตลาดที่พบนิยาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 นัย คือ

1. ความหมายที่ยึดสถานการณ์การซื้อเป็นหลัก ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินสิ่งที่ได้รับภายหลังสถานการณ์การซื้อสถานการณ์หนึ่ง

2. ความหมายที่ยึดประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าเป็นหลัก ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ เป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินภาพรวมทั้งหมดของประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือบริการในระยะเวลาหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความพึงพอใจ หมายถึง การประเมินความสามารถของการนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

โอลิเวอร์ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2543: 19; อ้างอิงจาก Oliver. 1980: 460A) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะการแสดงออกที่เกิดจากการประเมินประสบการณ์การซื้อและการใช้สินค้าและบริการซึ่งอาจขยายความให้ชัดเจนได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ภาวะการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวก ที่เกิดจากการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การได้รับบริการที่ตรงกับสิ่งจูงใจที่ลูกค้าคาดหวังหรือดีเกินกว่าความคาดหวังของลูกค้า ในทางตรงกันข้ามความไม่พึงพอใจ หมายถึง ภาวะการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางลบที่เกิดจากการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การได้รับบริการที่ต่ำกว่าความคาดหวังของลูกค้า ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ
ที่มา : จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2543). จิตวิทยาการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. หน้า19.

จากการศึกษาความหมาย ความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจในการบริการ สรุปได้ว่าเป็นระดับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลตามความรู้สึก ความเข้าใจที่ต้องการให้เป็นไปตามเป้าหมาย ที่คาดหวังไว้ โดยเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงมากกว่า หรือเท่ากับที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะรู้สึกเกิดความพึงพอใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งที่ได้รับจริงน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะรู้สึกไม่พึงพอใจ ซึ่งความรู้สึกนี้สามารถแปรเปลี่ยนได้หลายระดับตามปัจจัยแวดล้อมและเงื่อนไขของการบริการในแต่ละครั้งได้

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

มีปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ (สาทิพย์ จีนาภักดิ์. 2550: 10) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลลัพธ์บริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการจะเกิดขึ้น เมื่อได้รับบริการที่มีลักษณะคุณภาพ และระดับการให้บริการตรงกับความต้องการ ความเอาใจใส่ขององค์กรในการออกแบบผลลัพธ์ด้วยความสนใจในรายละเอียดของสิ่งที่ลูกค้าต้องการใช้ในชีวิตประจำวัน วิธีการใช้หรือสถานการณ์ที่ลูกค้า หรือบริการแต่ละอย่าง และคำนึงถึงคุณภาพของการนำเสนอบริการเป็นส่วนสำคัญ ในการที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

2. ราคาค่าบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการขึ้นอยู่กับราคาค่าบริการที่ผู้รับบริการยอมรับหรือพิจารณา เหมาะสมกับคุณภาพของการบริการตามความเต็มที่จะจ่าย (Willingness to Pay) ของผู้รับบริการ ทั้งนี้เจตคติของผู้รับบริการที่มีต่อราคาบริการกับคุณภาพของการบริการแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไป

3. สถานที่บริการ การเข้าถึงบริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเลที่ตั้งและการกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าจึงเป็นเรื่องสำคัญ

4. การส่งเสริมแนะนำบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นจากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการในทางบวก ซึ่งหากตรงกับความเชื่อที่มีอยู่ก็จะรู้สึกดีกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการบริการตามมาได้

5. ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการ/ผู้บริหารการบริการและผูปฏิบัติงานบริการ ล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานการบริการให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการ โดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลัก ย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย

6. สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักจะชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสันทัน การจัดแบ่งพื้นที่ เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้ในงานบริการ

7. กระบวนการบริการ วิธีการนำเสนอบริการในกระบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประสิทธิภาพของการจัดระบบการบริการ ส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้า มีความคล่องตัวและสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ

ดังนั้นจากลักษณะดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อผู้รับบริการโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว คือ รูปแบบกิจกรรมที่จัดให้ สถานที่ในการจัดกิจกรรม ประสิทธิภาพของบุคลากรที่จัดกิจกรรม วิธีการนำเสนอกิจกรรมและสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ความสำคัญของความพึงพอใจในการบริการ

ความพึงพอใจในการบริการถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จในการดำเนินงานบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดีและประทับใจในบริการที่ได้รับจนติดใจและกลับมาใช้บริการเป็นประจำ การศึกษาความพึงพอใจของลูกค้า ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานบริการ จึงเป็นเรื่องที่จะนำความรู้ความเข้าใจมาปรับปรุงให้ได้เปรียบในเชิงการแข่งขันทางการตลาด เพื่อความก้าวหน้าและการเติบโตของธุรกิจบริการอย่างไม่หยุดยั้ง และส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความพึงพอใจจึงมีความสำคัญต่อผู้บริการและผู้รับบริการ ตามที่ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2543: 21) ได้อธิบายความสำคัญ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อผู้ให้บริการ ที่องค์กรต้องคำนึงถึงความพึงพอใจต่อการบริการ ต่อไปนี้

1.1. ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของการบริการ ผู้บริหารการบริการและผู้ปฏิบัติงานบริการจำเป็นต้องสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บริการ และลักษณะของการนำเสนอบริการที่ลูกค้าชื่นชอบ เพราะข้อมูลดังกล่าวจะบ่งบอกถึงการประเมินความรู้สึกและความคิดเห็นของลูกค้าต่อคุณสมบัติของการที่ลูกค้าต้องการ และวิธีการตอบสนองความต้องการแต่ละอย่าง ในลักษณะที่ลูกค้าปรารถนา ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ให้บริการในอันที่จะตระหนักถึงความคาดหวังของผู้รับบริการและสามารถตอบสนองต่อบริการที่ตรงกับลักษณะและรูปแบบที่ผู้รับบริการคาดหวังไว้ได้จริง

1.2. ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินคุณภาพของการบริการ การนำเสนอบริการที่ดีมีคุณภาพตรงกับความต้องการตามความคาดหวังของลูกค้ามีผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่อการบริการนั้น และมีแนวโน้มจะใช้บริการซ้ำอีกต่อไป คุณภาพของการบริการที่จะทำให้ลูกค้าพึงพอใจขึ้นอยู่กับลักษณะการบริการที่ปรากฏให้เห็น (ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้และบุคลิกลักษณะของพนักงานบริการ) ความน่าเชื่อถือ ใ้วางใจของการบริการ ความเต็มใจที่จะให้บริการ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการให้บริการด้วยความเชื่อมั่น และความเข้าใจต่อผู้อื่น

1.3. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานบริการเป็นตัวชี้คุณภาพ และความสำเร็จของงานบริการการให้ความสำคัญกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ปฏิบัติงานบริการ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งหย่อนไปกว่าการให้ความสำคัญกับลูกค้า การสร้างความคาดหวังความพึงพอใจในงานให้กับผู้ปฏิบัติงานบริการ ย่อมทำให้พนักงานมีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมายและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของการบริการ ที่จะสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการและส่งผลให้กิจการบริการประสบความสำเร็จ

2. ความสำคัญต่อผู้รับบริการ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1. ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการ ก็จะพยายามค้นหาปัจจัยที่กำหนดความพึงพอใจของลูกค้าสำหรับนำเสนอบริการที่เหมาะสม เพื่อการแข่งขันด้านส่วนแบ่งทางการตลาดของธุรกิจบริการ ผู้รับบริการย่อมได้รับการบริการที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการที่ตนคาดหวัง

ไว้ได้ การดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาการบริการในหลาย ๆ สถานการณ์ทุกวันนี้ย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย เพราะการบริการในหลายด้านช่วยอำนวยความสะดวกและแบ่งเบาภาระการตอบสนองความต้องการของบุคคลด้วยตนเอง

2.2. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานบริการ ช่วยพัฒนาคุณภาพของงานบริการและอาชีพการบริการ งานเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของคนเรา เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ในการดำรงชีวิตและการแสดงออกถึงความสามารถในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นที่ยอมรับว่าความพึงพอใจในงานมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในแต่ละองค์กร ในอาชีพการบริการก็เช่นเดียวกัน เมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับการสร้างความพึงพอใจในงาน ให้กับผู้ปฏิบัติงานบริการ ทั้งในด้านงานบริการ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน สวัสดิการและความก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน พนักงานบริการย่อมทุ่มเทความพยายามในการเพิ่มคุณภาพมาตรฐานของงานบริการให้ดียิ่งขึ้นไปด้วย ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าให้กลับมาใช้บริการในครั้งต่อ ๆ ไป

จะเห็นว่า ความพึงพอใจในการบริการ ให้ความสำคัญทั้งสองลักษณะ คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการบริการและความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานบริการ ที่มีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริการและการดำเนินงานบริการให้ประสบความสำเร็จ

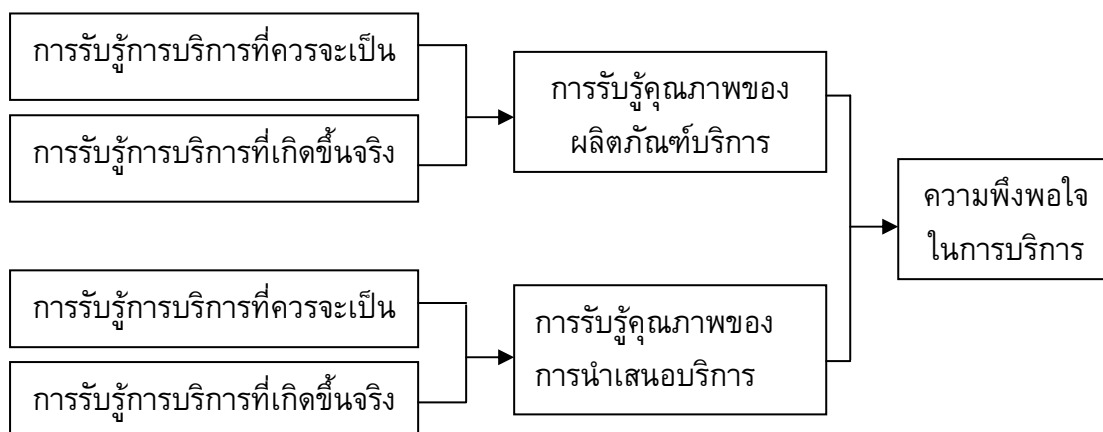
องค์ประกอบของความพึงพอใจในการบริการ

ความพึงพอใจในการบริการ เกิดขึ้นจากกระบวนการบริการระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เป็นผลของการรับรู้ และประเมินคุณภาพของการบริการในสิ่งที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าควรจะได้รับ และสิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจริงจากการบริการในแต่ละสถานการณ์การบริการหนึ่งซึ่งระดับของความพึงพอใจ อาจไม่คงที่ผันแปรไปตามช่วงเวลาที่แตกต่างกันได้โดย จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2543: 25-26) แบ่งองค์ประกอบของความพึงพอใจในการบริการออกเป็น 2 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการรับรู้คุณภาพของผลิตภัณฑ์บริการ ผู้รับบริการจะรับรู้ว่าคุณลักษณะบริการที่ได้รับ มีลักษณะตามพันธะสัญญาของกิจการบริการแต่ละประเภทตามที่ควรจะเป็นมากน้อยเพียงใด เช่น แยกที่เข้าพักในโรงแรมจะได้พักในห้องที่จองไว้ ลูกค้าที่เข้าไปในภัตตาคารจะได้รับอาหารตามที่สั่ง ผู้โดยสารจะสามารถเดินทางจากที่หนึ่งไปสู่จุดหมายปลายทางหนึ่งหรือลูกค้าธนาคารจะได้รับ การช่วยเหลือด้านสินเชื่อ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นผลิตภัณฑ์บริการที่ผู้รับบริการควรจะได้รับ ตามลักษณะของการบริการแต่ละประเภท ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ในสิ่งที่ลูกค้าต้องการ

2. องค์ประกอบด้านการรับรู้คุณภาพของการนำเสนอบริการ ผู้รับบริการจะรับรู้ว่าวิธีการนำเสนอบริการในกระบวนการบริการของผู้ให้บริการมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นความสะดวกในการเข้าถึงบริการ พฤติกรรมการแสดงออกของผู้ให้บริการตามบทบาทหน้าที่และ ปฏิบัติการตอบสนองการบริการของผู้ให้บริการต่อผู้รับบริการ ในด้านความรับผิดชอบต่องาน การใช้ ภาษาสื่อความหมายและการปฏิบัติตนในการให้บริการ เช่น พนักงานโรงแรมต้อนรับแขกด้วยอัธยาศัย

โมเดลที่ดีและช่วยเหลือแขกเรื่องสัมภาระ พนักงานเสิร์ฟอาหารรับคำสั่งอาหารด้วยความสุภาพ เป็นกันเอง พนักงานธนาคารช่วยชี้แจงระเบียบข้อบังคับการยื่นขอสินเชื่อด้วยความเอาใจใส่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกี่ยวกับการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าด้วยโมเดลจิตของการบริการที่แท้จริง ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของความพึงพอใจในการบริการ
ที่มา: จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2543). *จิตวิทยาการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. หน้า 26.

จากภาพประกอบ 4 จะเห็นว่า ความพึงพอใจในการบริการเกิดจากการประเมินคุณค่า การรับรู้คุณภาพการบริการเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์บริการตามลักษณะของการบริการ และ กระบวนการนำเสนอบริการในวงจรการบริการระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งถ้าตรงกับสิ่งที่ ผู้รับบริการมีความต้องการ หรือตรงกับความคาดหวังที่มีอยู่ หรือประสบการณ์ที่เคยได้รับบริการ ตามองค์ประกอบดังกล่าว ย่อมนำมาซึ่งความพึงพอใจในการบริการนั้น หากเป็นไปในทางตรงกันข้าม การรับรู้สิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจริงไม่ตรงกับการรับรู้สิ่งที่ผู้รับบริการคาดหวัง ผู้รับบริการย่อมเกิด ความไม่พึงพอใจ ต่อผลิตภัณฑ์บริการและการนำเสนอบริการนั้นได้

แนวความคิดเกี่ยวกับนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว ถือเป็นกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (Outdoor Recreation) ประเภทหนึ่ง ที่สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทางหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมจากบุคคลทั่วไปอย่างแพร่หลาย นอกจากการท่องเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประสบการณ์ สร้างความประทับใจและซาบซึ้งในสิ่งที่ตนเองได้ สัมผัสแล้ว การท่องเที่ยวยังเป็นการสร้างเศรษฐกิจของคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วยเป็นการกระจายรายได้ ให้แก่ท้องถิ่น เป็นการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่ โดยไม่ต้องเดินทางไปทำงานในเมืองหลวง หรือที่ อื่น ๆ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน ที่เห็นได้เด่นชัดและใกล้ตัวมากที่สุด

คือ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสร้างความสุขให้กับตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ (สมบัติ กาญจนกิจ. 2544: 120-121)

กิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านศิลปะและดนตรี หมายถึง กิจกรรมที่แสดงศิลปะและดนตรี รวมถึงกระบวนการผลิต ศิลปะและดนตรี ที่เป็นแหล่งรวบรวมผลงานทางด้านนี้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงละคร ศูนย์วัฒนธรรม หอศิลป์ โรงภาพยนตร์ สังกัดศาลา เป็นต้น

2. ด้านวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาทางด้านวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ เช่น วัด โบราณสถาน หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดประชาชน อุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ทางด้านวรรณกรรม เช่น อนุสาวรีย์สุนทรภู่ หลักศิลาจารึก เมืองโบราณ เป็นต้น

3. ด้านการติดต่อสื่อสาร คมนาคม หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านกิจกรรม การติดต่อสื่อสาร คมนาคม เช่น ทักษะศึกษาระบบสถานีวิทยุ โทรทัศน์ สถานีรถไฟ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน เป็นต้น

4. ด้านสถานที่ราชการ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาการบริหารหน่วยงาน ขององค์กรภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจการดำเนินงานของราชการ เช่น ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา กระทรวง ทบวง กรม โรงเรียน ศาลากลางจังหวัด โรงพยาบาล ค่ายทหาร เป็นต้น

5. ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษา เรียนรู้ สัมผัส เข้าใจ ในธรรมชาติและสภาพแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ ประทับใจและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนสัตว์ สวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าเขา ลำธาร ทรัพยากรธรรมชาติที่หายาก เช่น ถ้ำ น้ำพุ หินงอก หินย้อย พันธุ์ไม้ เป็นต้น

6. ด้านโรงงานและสถานที่เพื่อการผลิต เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษา กรรมวิธีกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออุตสาหกรรมท้องถิ่น เช่น ฟาร์ม สิ่งทอ เครื่องเขียนกระดาษ ผลิตภัณฑ์ผ้า เป็นต้น

7. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ท้องฟ้าจำลอง นิทรรศการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

8. แหล่งพัฒนาสุขภาพอนามัย เช่น ศูนย์กีฬา ศูนย์สุขภาพ

หากพิจารณาถึงความต้องการในขั้นพื้นฐานของมนุษย์แล้ว กิจกรรมการท่องเที่ยว ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าปัจจัยที่คนเรามีความต้องการ แต่การท่องเที่ยว ก็เป็นเรื่องของการพักผ่อนหย่อนใจเป็น กิจกรรมนันทนาการ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของมนุษย์ ในการเสริมสร้างประสบการณ์และแนวความรู้ใหม่ ๆ ได้พบ ได้เห็นและได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่โดยตรงกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถทำให้คลายความเครียด หายจากการเหน็ดเหนื่อยที่มีต่องานในหน้าที่ประจำ เป็นการสร้างสรรค์แนวความคิด เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและเห็นถึงคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนช่วยกันรักษาสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นมรดกของคนรุ่นหลังต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย (2518: 54) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางไว้ในหนังสือ “ปฐมบทแห่งการท่องเที่ยว” ว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการเดินทางถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อความสำราญและการบริหารงานทางธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า เป็นความต้องการอย่างหนึ่งของคนที่เกิดขึ้นเมื่อมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

วรรณ วรชวานิช (2539: 105) ได้สรุปว่าการท่องเที่ยวที่ขึ้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. การเดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ที่มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

จะเห็นได้ว่าคำว่า “การท่องเที่ยว” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง มิได้มีความหมายเป็นเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นแต่ยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

วรรณ วรชวานิช (2539: 97) ได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน บางครั้งเพื่อเป็นการไปเปลี่ยนบรรยากาศและสถานที่พักอาศัย การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจ สิ่งดึงดูดใจและความสนใจของสถานที่ในแต่ละแห่ง

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนร่างกายและสมอง อาจเป็นการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยจะใช้เวลาพักผ่อนให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่ไปพักจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ทะเล ป่า เขา ที่ห่างไกลเสียงอึกที่กึกกรึกโครม

3. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มนุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะและการแสดงต่าง ๆ

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่น่าสนใจ เช่น กีฬาเทนนิส ฟุตบอล ฯลฯ การแข่งขันกีฬาถึงจะมีการย้ายสถานที่แข่งขัน ก็ยังมีผู้ติดตามชมอยู่เสมอ ประการที่สอง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้ สถานที่ที่ไปจะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า หรือแถบชายทะเล เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุมและการสัมมนา เป็นลักษณะของการเดินทางไปเพื่อธุรกิจ หรือสัมมนา ผู้ที่ไปมักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้เพื่อการท่องเที่ยวและสิ่งที่เป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ ต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัย หรือโรงแรมและระบบการคมนาคมที่สะดวก รวดเร็ว รวมทั้งมีบริการที่ดี ในการมาใช้บริการด้วย

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา คือ การที่บุคคลไปต่างประเทศ เพื่อศึกษาดูงาน หรือวิจัย หรือแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยและจะให้อยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานับเดือน รวมทั้งการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย

ดังนั้น การท่องเที่ยวที่นำมาปรับใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง ความต้องการที่จะเดินทางไปยังถิ่นอื่นด้วยวัตถุประสงค์ของคนที่มีความพร้อมและด้วยความสมัครใจ

ประเภททรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวไว้ในคู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ออกเป็น 7 ประเภทคือ

1. ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระราชวัง สิ่งก่อสร้างและอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
2. ประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัด อุโบสถ เจดีย์ เป็นต้น
3. ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ชายทะเล ป่าไม้ น้ำตก น้ำพุร้อน เป็นต้น
4. ประเภทศิลปวัฒนธรรมและการศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น
5. ประเภทสถานเริงรมย์ ได้แก่ โรงละครและการแสดง ย่านกิจกรรมกลางคืน เป็นต้น
6. ประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม อาจเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ทำเครื่องเขิน เครื่องจักรสาน เป็นต้น

7. ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนสนุก เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวถาวรตลอดปี อย่างสม่ำเสมอ หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว มีเป็นบางช่วงเวลา

วรรณ วรชานิช (2539: 24) ได้ให้ความหมาย “ทรัพยากรการท่องเที่ยว” ว่าหมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม

ของแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแข่งขันเรือ เป็นต้น

วรรณ วรธานี (2539: 26) ได้แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Attractions) ทรัพยากรประเภทนี้จะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อาจจะสวยงาม หรือแปลกประหลาด ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ สัตว์ป่า (Wildlife) ทิวทัศน์ (Scenery) สภาพภูมิอากาศ (Climate) ปรากฏการณ์ธรรมชาติ (Natural Phenomenon)

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) มีลักษณะตรงข้ามกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในเมืองใหญ่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น สถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า สวนสนุก โรงแรม แตกต่างกันไป บางเมืองมีสิ่งก่อสร้างเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ ตลอดจนศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ที่น่าสนใจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการและมาท่องเที่ยวได้มากเช่นกัน

คุณค่าของการท่องเที่ยว

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องของภาครัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตลอดมา ถือว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ถือว่ารายได้ที่ได้จากธุรกิจท่องเที่ยว ถือเป็นรายได้หลักของประเทศไทย จะเห็นได้ว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 6.95 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2538 เป็น 7.44 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2539 และในปี พ.ศ. 2546 ที่ผ่านมามีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาสูงถึง 11.16 ล้านคน ทำให้มีรายได้เข้าประเทศมากถึง 3,500 ล้านบาท จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมไทยและสินค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาไทยออกไปให้ชาวโลกได้รู้จักประเทศไทยมากขึ้น รวมทั้งเป็นการทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับต่ออาณาอาระประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวนั้นมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งจะมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำความเจริญไปสู่ชนบท

นิคม จารุมณี (2535: 142-143) ได้สรุปบทบาทของการท่องเที่ยวในด้านการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจไว้ ดังนี้ คือ

1. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้สินค้าออกอื่น ๆ
2. รายได้ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมาในรูปของเงินตราต่างประเทศนี้ มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพการชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้ เป็นเงินตรา

ต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้ จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นเป็นอย่างมาก

3. รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงาน สร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารไปจำหน่ายตามเมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็จะเป็นอาชีพเสริมที่หารายได้เพิ่มเป็นยอด่างดี หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยว (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น) ด้วย

4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ส่วนธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลารว่างมารับจ้างก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยว หรือฝึกเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และเป็นพนักงานบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจอย่างสูงในบริการเพราะคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เป็นผู้นำเที่ยวย่อมรู้จักแหล่งท่องเที่ยวได้ดีกว่ามัคคุเทศก์จากที่อื่น เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็ต้องใช้จ่ายเงินตราเป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และหากพักแรมก็ต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรม แต่กระจายออกไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นที่ระลึกได้ก็就会有มีการนำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิต (Multiplier Effect) ซึ่งถือว่าการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ทำให้เกิดสินค้า OTOP ขึ้นมา ที่เรียกว่า “หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล”

6. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย (Limitless industry) เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ

วรรณ วรชวานิช (2539: 76) ได้กล่าวถึงบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่ง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความสามัคคีของคนในชาติได้เป็นอย่างดี

2. การท่องเที่ยวช่วยพัฒนาและยกระดับความเจริญของคนในท้องถิ่นนั้นให้สูงขึ้น

3. ก่อให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยในสังคม ทั้งนี้เพราะ การท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นเมืองเปิด มีความสะดวกปลอดภัยและเจริญ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งยังผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย

4. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้แก่เจ้าของท้องถิ่นนั้นอย่างทั่วถึง การพัฒนาระบบสาธารณสุขและสาธารณูปโภค เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ย่อมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น

5. การท่องเที่ยวช่วยให้มีสุขภาพทางกายและทางจิตที่ดี เนื่องจากได้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้รับความรู้ความเพลิดเพลินเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้จากการที่รัฐบาล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการพัฒนาเกาะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนใกล้เคียงทำให้ชาวบ้านโดยรอบมีฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากการมีรายได้เสริมจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว

การเดินทางของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันหลายประการ ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2542: 88-90) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประกอบด้วย

1. เงิน หรือค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวจะต้องคิดทันที เพราะการเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะใกล้ หรือไกลจำเป็นต้องมีเงิน หรืองบประมาณเพื่อใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกและการใช้จ่ายซื้อของ เป็นต้น

2. เวลา เป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับผู้เดินทางท่องเที่ยว เพราะแต่ละบุคคลย่อมอยู่ในสถานภาพทางการทำงานที่ต่างกัน บางคนอาจใช้เวลาวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อการท่องเที่ยว แต่บางคนอาจจะต้องรอถึงปิดภาคเรียน หรือบางคนอาจใช้เวลาหลังช่วงชีวิตทำงานเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ความตั้งใจที่จะไป ปัจจัยนี้เกิดจากเหตุผลและความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวอย่างแท้จริง การมีเงินและเวลาคงไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวได้ถ้าไม่ตั้งใจที่จะไป นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน ทั้งความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวอาจถูกกระตุ้นได้จากสิ่งต่าง ๆ เช่น ความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง ฤดูกาล สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยและภาพพจน์ทางการท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา

วิวัฒนาการของการท่องเที่ยวในประเทศไทย

การท่องเที่ยวของประเทศไทยเริ่มแพร่หลายเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมานี้ เริ่มจากปี พ.ศ. 2503 อันเป็นปีที่ได้มีพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อทำหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่องเที่ยวได้แพร่หลายไปยังกลุ่มชนทุกระดับอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการพัฒนาการคมนาคม โดยเฉพาะทางหลวงต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อเชื่อมต่อภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้เป็นปัจจัยสำคัญในการขยายการท่องเที่ยวออกไปอย่างกว้างขวาง และกลายเป็นกิจกรรมของทุกชนชั้น

ปัจจัยที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ นโยบายและการสนับสนุนของรัฐบาล ความร่วมมือของผู้ประกอบการ เอกชนและประชาชนชาวไทยการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการปีท่องเที่ยวไทยใน พ.ศ. 2530 ปีแห่งการรณรงค์วัฒนธรรมไทยใน พ.ศ. 2537 ปี AMAZING THAILAND ในปี พ.ศ. 2541-2542 โครงการไทยเที่ยวไทย ในปี พ.ศ. 2544-2545 และในปัจจุบันที่มีโครงการ UNSEEN IN THAILAND ประกอบกับการสนับสนุนให้คนไทย มีการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือว่าการกระจายรายได้ไปสู่ทุกภูมิภาค ทำให้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้อย่างหลากหลาย และแตกต่างกัน ออกไป

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวของประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ นโยบายและการสนับสนุนของรัฐบาล ความร่วมมือของผู้ประกอบการ เอกชนและประชาชนชาวไทยการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทำให้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

แนวความคิดเกี่ยวกับจุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว

จุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางในด้านการจัดกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีรูปแบบที่น่าสนใจ หรือเรียกว่า “จุดสนใจเพื่อการท่องเที่ยว (Tourism Attraction)” ที่หลากหลาย ดังที่ สมบัติ กาญจนกิจ (2544: 92-95) ได้กล่าวสรุปไว้โดยแบ่งได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น (The Built Environment)

หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นจากแรงบันดาลใจ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศูนย์กลางสถานที่ หรือสิ่งประดิษฐ์ ตลอดจนวัฒนธรรม ความเชื่อ สามารถจำแนกออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1. สิ่งประดิษฐ์ทางอุตสาหกรรม (Industrial Archeology) ซึ่งถือเป็นจุดเด่นสำหรับนักท่องเที่ยว ทักษะศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ เขื่อนเก็บน้ำ อุโมงค์เรือ โรงงานผลิตน้ำตาล นิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

1.2. สิ่งดึงดูดความสนใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) ได้แก่ พระบรมมหาราชวัง พระราชวังจักรพรรดิ ราชวงศ์หมิง อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กรุงวอชิงตัน ดีซี เป็นต้น

1.3. พิพิธภัณฑ์สถาน (Museums) เป็นสถานที่ที่แสดงให้ความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตกาล แก่ประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์รวมและเฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น

พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ทางศิลปวัฒนธรรม ทางอุตสาหกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.4. วัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folk way Customs) เป็นวิถีชีวิตและระเบียบประเพณีของท้องถิ่นที่มีเสน่ห์และมีรูปแบบเอกลักษณ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ การแต่งกายของภาคต่าง ๆ ของไทย

1.5. จุดสนใจทางการเมือง (Political Attraction) เมืองหลวง หรือนครเก่าแก่ที่มีความสำคัญบทบาททางการเมือง ก็เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงสถานที่สำคัญทางการเมือง เช่น กรุงวอชิงตัน ดีซี ทำเนียบขาว กรุงมอสโก พระราชวังแวร์ซายส์ นครปักกิ่ง เป็นต้น

1.6. จุดสนใจทางศาสนา (Religion Attractions) ศาสนาเป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจของมวลมนุษยโลก คือ สถานที่สำคัญทางศาสนา จึงได้มีการก่อสร้างสถานที่ด้วยงานศิลปะสถาปัตยกรรม ที่สวยงาม เป็นที่สนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดารามกรุงวาทิกัน โบสถ์ กรุงเยรูซาเลม นครเมกกะ โบสถ์นอร์ตัม ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

1.7. สถาปัตยกรรม (Architecture) สิ่งก่อสร้างที่เป็นที่พักอาศัย หรืองานศิลปะงานสถาปัตยกรรม เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่น ตึกสูงระฟ้าของนครหลวงต่าง ๆ นครซานฟรานซิสโก นิวยอร์ก ฮองกง สิงคโปร์ สถาปัตยกรรมตามยุคสมัยของแต่ละประเทศ เช่น สถาปัตยกรรมไทย โรมันร่วมสมัย อโกริก เรอเนซองส์ เป็นต้น

1.8. ศูนย์กลางการค้า (Shopping Centre) การซื้อสินค้าที่นิยมของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง ก็เป็นจุดดึงดูดความสนใจมากแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมค่อนข้างสูงทำให้ตลาดท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้สร้างศูนย์การค้าที่มีความทันสมัย มีสินค้าที่หลากหลายมาบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น กรุงเทพมหานคร ฮองกง สิงคโปร์ นครปารีส นิวยอร์ก ซิดนีย์ เป็นต้น

2. กิจกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Activities)

ประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดการแสดงออกทางวัฒนธรรมและอารยธรรมทางมวลมนุษยกลุ่มต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น งานเทศกาลศิลปหัตถกรรม ดนตรี ประเพณีและชีวิตพื้นบ้าน

2.1. เทศกาล (Festivals) นักท่องเที่ยวสนใจเทศกาลต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้น เล่นเกม เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แห่บั้งไฟ ปีใหม่ งานฉลอง มาร์ติกราส์ในกรุงนิวยอร์ก เทศกาลออกโตเบอร์เฟส ในมินนิคา เทศกาลคริสมาสของชาวคริสต์ เทศกาลไหว้พระจันทร์ของชาวจีน เป็นต้น

2.2. ศิลปะ (Arts) นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปะ เช่น ภาพวาด รูปปั้นและสลัก ภาพเขียน สถาปัตยกรรม หรือแหล่งผลิตทางศิลปหัตถกรรม โดยจัดเป็นเทศกาลศิลปหัตถกรรม เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น ในยุโรป สหรัฐอเมริกาและไทย เช่น เทศกาลศิลปะเอเดน เบอระไนสก็อตแลนด์ เทศกาลดนตรีในนครเวียนนา สัปดาห์แห่งศิลปหัตถกรรมศิลปะปารีส เป็นต้น

2.3. งานหัตถกรรม (Handicrafts) เช่น งานหัตถกรรมของชาวเขา ชาวเกาะ เครื่องปั้นดินเผาของชาวอินเดียแดง งานแกะสลัก เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเงิน เครื่องหนัง เครื่องประดับ อัญมณี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เพราะมีช่างงานหัตถกรรมที่มีความละเอียดอ่อนวิจิตรพิสดาร ดังนั้น งานทางด้านหัตถกรรม จึงเป็นกิจกรรมวัฒนธรรมที่เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง

2.4. ดนตรีและการเต้นรำ (Music and Dance) ดนตรีและเต้นรำ เป็นจุดดึงดูดความสนใจ สำหรับนักท่องเที่ยวไม่แพ้กิจกรรมวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ เช่น การฟ้อนรำและรำวงของไทย การเต้นแบบโพลีเนเซียนของฮาวาย การเต้นบัลเลต์ โอเปร่า การเต้นรำนาชาติของชาวเกาหลี ญี่ปุ่นและชาวยุโรป เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนานาชาติ เป็นต้น

2.5. ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน (Native Life and Customs) นักท่องเที่ยวต่างชาติและในประเทศมีความสนใจเป็นพิเศษ เกี่ยวกับวิถีชีวิตและการแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น หรืออาจเรียกว่า ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน ตัวอย่างเช่น กรุงเทพมหานคร ในอดีตเคยมีคูคลองมากมาย การคมนาคมก็ต้องสัญจรกันทางน้ำ นักท่องเที่ยวจึงสนใจชีวิตชาวบ้านริมคลอง หรือสนใจวิถีชีวิตการแต่งกายของชาวเขา ชาวเล ชาวเกาะ ในต่างประเทศก็เช่นเดียวกัน นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจชีวิตพื้นบ้านตามชนบท หรือกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่มาอยู่รวมกันในสหรัฐอเมริกา ก่อตัวเป็น China Town, Little Tokyo, Korea Town และ Solwang ของชาวต่างชาติ เป็นต้น

2.6. ภาษา (Language) นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจจุดหมายปลายทางว่า ประเทศนั้นสามารถสื่อสารความเข้าใจกันได้ดีหรือไม่ ดังนั้น ภาษากลาง เช่น ภาษาอังกฤษ จีน สเปนและญี่ปุ่น จึงมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวแปรในการเลือกจุดหมายปลายทางด้วย นอกเหนือจากเรื่องความมั่นคงและปลอดภัย ปัจจุบัน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้จัดโปรแกรมพิเศษ หรือปิดภาคฤดูร้อนไปศึกษาด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมในประเทศต่าง ๆ เช่นกัน จึงเป็นการเปิดโอกาสการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์ชีวิต

3. จุดสนใจทางศาสนา (Religion Attractions)

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นับเป็นสิบสิบล้านคน เดินทางไปสถานที่สำคัญทางศาสนา ในแต่ละปีมีจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะต้องการมีโอกาสชม สัมผัสกับสถานที่ที่สำคัญ ที่เป็นจุดเริ่มต้นการเผยแพร่ทางศาสนา หรือเป็นต้นกำเนิดของศาสนาต่าง ๆ เช่น เมืองเมกกะ เป็นศูนย์กลางศาสนาอิสลาม เมืองเยรูซาเลมของศาสนายิว และศาสนาคริสต์ กรุงวาติกัน ที่สำคัญของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก หรือไปอินเดียและเนปาล เพื่อไปสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เช่นเดียวกับมาประเทศไทย เพราะเป็นประเทศที่ยังมีความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนามากกว่าที่อื่นใดทั่วโลกใน ปัจจุบัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังได้เลือกที่จะใช้เวลาว่างขณะท่องเที่ยว ณ ประเทศจุดหมายปลายทาง เยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ เพื่อการศึกษาเรียนรู้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนเองชอบศรัทธาอีกด้วย

4. จุดสนใจทางการเมือง (Political Attractions)

การเมืองการปกครองเป็นสิ่งสำคัญและทำให้มนุษย์มีความคิด วิถีชีวิต ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความสนใจเป็นพิเศษที่จะรู้ถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของประชากรที่มีระบบการปกครองที่แตกต่างไปจากตน ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มีการปกครองสามระบบการปกครองได้แก่ โลกเสรีประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์และสังคมนิยม ซึ่งก็เป็นที่มาด้วยความลำบาก ครั้นกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์แตกสลายลงไป ประเทศกลุ่มเสรีประชาธิปไตยต่างก็นิยมสนใจที่จะไปท่องเที่ยวในยุโรปตะวันตก รัสเซียและรวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนในกรณีของประเทศฮ่องกง ซึ่งตกอยู่ในความปกครองของอังกฤษมากกว่า 150 ปี และในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ได้มีการโอนอำนาจอการปกครองคืนจีน จึงเกิดเป็นความสนใจของคนทั่วโลกและก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล ในทำนองเดียวกันประเทศที่มีความไม่มั่นคง ปลอดภัยทางการเมืองกลับเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความลังเลใจ หรือเลี่ยงหนีไม่เข้าไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา เช่น พม่า กัมพูชา เป็นต้น

5. จุดสนใจทางวิทยาศาสตร์ (Science Attractions)

ในทางวิทยาศาสตร์ เมื่อพูดถึงกับผังเมือง พบว่า เมืองที่มีชื่อเสียงในด้านความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงทางด้านนี้ ก็จะเรียกความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เช่น ยูซีแอลเอ มหาวิทยาลัยในแคลิฟอร์เนีย หรือ แทจอน เมืองวิทยาศาสตร์ในเกาหลี เป็นต้น

6. ธรรมชาติทางกายภาพ (Physical Nature Attractions)

สิ่งที่เป็นธรรมชาติในด้านกายภาพนั้น ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติที่นำมาพัฒนา ปรับปรุง เช่น อุทยานแห่งชาติแกรนด์แคนยอน เบลล์สโตน อุทยานแห่งชาติ หรือ ไดโนเสาร์ เนชั่นปาร์ค ในมลรัฐโคโลราโด หรือเมืองโรโตแก้ว ที่มีทัศนียภาพพิเศษ มีน้ำพุร้อน โคลนร้อน ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของนิวซีแลนด์ เช่นเดียวกับ หาดหินดำ ในอุทยานแห่งชาติตระกูลเตา แพะเมืองผี จังหวัดแพร่ ที่มีการกัดเซาะหินและดิน ทำให้เป็นแคนยอน สำหรับนักท่องเที่ยวได้

7. จุดสนใจทางภูมิอากาศ (Climate Attractions)

ภูมิอากาศมีส่วนช่วยในการตัดสินใจให้เกิดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ฤดูร้อนเป็นการสร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ผู้อยู่ในโซนอากาศหนาวจะท่องเที่ยวไปยังประเทศที่มีอุณหภูมิอบอุ่น หรือเขตเมดิเตอร์เรเนียน หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

8. จุดสนใจทางทัศนียภาพ (Scenery Attractions)

ทัศนียภาพเป็นธรรมชาติที่งดงาม เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นก็มีส่วนช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวเลือกประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรียและนิวซีแลนด์ เพราะอยากชมทัศนียภาพที่ประทับใจ เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติชอบสวรรค์อันดามัน ภูเก็ต กระบี่ สมุย เพราะทัศนียภาพทางทะเลที่งดงาม ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยชอบทัศนศึกษาภูกระดึง ภูเรือและภูหลวงของจังหวัดเลย เพราะได้เพลิดเพลินกับทัศนียภาพเมืองทะเล ภูเขา ที่งดงามตระการตา

9. จุดสนใจทางชีวิตสัตว์ป่า (Wildlife Attractions)

การดำรงชีวิตของสัตว์ในป่าในเชิงนิเวศวิทยา ทำให้ดูเป็นระบบที่มีศิลปะน่าประทับใจ โดยเฉพาะประเทศกลุ่มทวีปแอฟริกาหลาย ๆ ประเทศจะทำให้นึกถึงจินตภาพชีวิตสัตว์ป่า (Wildlife) หรือซาฟารีปาร์ค เพราะบรรยากาศของสัตว์ป่าที่ยังมีวิถีชีวิตที่ดูร้ายจำนวนมากกว่าที่ให้เห็นที่อื่น ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

10. จุดสนใจทางกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง และกีฬา (Outdoor Recreation and Sport Attractions)

กีฬาและกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบผจญภัยหรือใกล้ชิดธรรมชาติ หรือเลือกกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถของตนเอง โดยอาศัยธรรมชาติแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรีย จะมีกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง ให้เลือกพักผ่อนตากอากาศและเล่นเกม กีฬาที่ท้าทาย เป็นจำนวนมาก

11. จุดสนใจทางการบันเทิง มหรสพ (Entertainment Attractions)

กิจกรรมการบันเทิงและมหรสพ เป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการ เพื่อคลายเครียดและปรับอารมณ์ให้มีความสุข ซึ่งมีหลายประเทศจัดอย่างเป็นระบบ เช่น เมืองลาสเวกัส แอดแลนด์กซิตี หรือมิวนิค ในยุโรปได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวว่ามีแหล่งบันเทิงที่มีความหลากหลาย เหมาะที่จะไปท่องเที่ยวพักผ่อน

แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

โบราณสถานจัดอยู่ในกลุ่มทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หรือสินค้าทางการท่องเที่ยวประเภทที่สอง คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนาสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นและของประเทศชาติทั้งโดยตรงและโดยอ้อมได้

จากกฎบัตรบริสเซิลส์ว่าด้วยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (สวิตีรี ฟิสตุงค์. 2543: 39; อ้างอิงจาก Charter of Cultural Tourism. 1976: 12) แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งรวมไปถึงโบราณสถานนั้นเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยยอมรับกันในระดับพื้นฐานพอสรุปได้ ดังนี้

1. การท่องเที่ยว คือ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ทางสังคม มนุษยชาติ เศรษฐกิจและความจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ในปัจจุบันอิทธิพลของการท่องเที่ยวในเรื่องของโบราณสถานและแหล่งต่าง ๆ มีความสำคัญเป็นพิเศษ และความสำคัญนี้ได้เพิ่มขึ้น เพราะว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นเป็นเรื่องที่รู้กันอยู่โดยทั่วไป

2. ในระยะเวลาอีก 25 ปีข้างหน้า การท่องเที่ยวดูเหมือนจะมีอิทธิพลสำคัญต่อมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปและโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อที่จะสามารถคงอยู่ได้จะต้องมีการศึกษาถึงอิทธิพลนี้อย่างรอบคอบและต้องสอดคล้องกับนโยบายนี้ในทุกระดับ ถ้าหากนโยบายนี้ประสบผลสำเร็จ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชื่อว่าจะมีส่วนสร้างรากฐานที่ดีและเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในการแก้ปัญหาโลก

3. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หนึ่งในวัตถุประสงค์หลายข้อ นั่นคือ การค้นพบโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ อิทธิพลของการท่องเที่ยวมีผลที่ดี และยังมีส่วนช่วยในการรักษาและป้องกันด้วยการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการดูแลรักษาป้องกันและเป็นการต้องการของสังคมมนุษย์และยังเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

4. ไม่ว่าจะทำให้เกิดผลอย่างไรก็ตามมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต้องพิจารณาถึงผลลบที่เกิดขึ้นจากความเสียหายต่อโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่ถูกใช้อย่างหนักและอย่างไม่จำกัดขอบเขต ทั้งนี้เพราะโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีเป็นความต้องการพื้นฐานที่จะใช้ดึงดูดการท่องเที่ยวและการศึกษาทางวัฒนธรรมที่เป็นผลสำเร็จมาแล้วอย่างเห็นได้ชัดเจนทั่วโลก

5. ในการจัดการโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ควรจะคำนึงถึงในอนาคตเป็นหลักมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติจะต้องมีความสำคัญก่อนเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าเรื่องนั้น ๆ จะเหมาะสมเพียงใดทางด้านสังคม การเมือง หรือด้านเศรษฐกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะกระตุ้นเรื่องการป้องกันและยับยั้งการสงวนรักษาและส่งเสริมโบราณสถานและแหล่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งพิเศษของมรดกมนุษยชาติ คำนึงถึงผลทางบวกและทางลบของมรดกที่ได้กล่าวไปแล้ว อันเนื่องมาจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างขนานใหญ่ในโลก รวมทั้งการที่จะให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในการรับผิดชอบและปลูกฝังแนวทางที่เป็นสากลให้สอดคล้องกันและให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสวิตีรี ฟิสตุงค์ (2543: 40) ได้กำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อมรดกทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การจัดอุปกรณ์และการดูแลเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยว จะยึดนโยบายแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องตรวจตราดูไม่ให้มีการใช้โบราณสถาน หรือแหล่งโบราณคดีอย่างไม่จำกัดขอบเขตหรือให้คนเข้าไปหนาแน่นเกินไป

2. ผู้เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบเรื่องการจัดสถานที่ อำนาจความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หรือจัดบริการเพื่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้ดำรงอยู่ ซึ่งจะต้องถือเป็นงานที่สำคัญที่สุด

3. รัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ควบคุมการท่องเที่ยว ต้องยอมรับหลักการที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้รายละเอียดและการฝึกอบรมบุคลากรที่ต้องทำงานด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกประเทศ เพื่อให้ผลประโยชน์ของหลาย ๆ ฝ่ายเข้ากับวัตถุประสงค์ทางสังคมเศรษฐกิจซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนทรัพยากรของรัฐ เขตและชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการทำงานในนโยบายเดียวกัน

4. ต้องสร้างสำนึกอย่างเร่งด่วน เพื่อเปลี่ยนท่าทีของสาธารณชนให้คำนึงถึงผลที่ได้รับจากการพัฒนามากมายของความต้องการทางด้านการท่องเที่ยว โดยเริ่มสร้างเสริมตั้งแต่เด็กนักเรียนไปจนถึงวัยรุ่น ให้มีความเข้าใจและมีความเคารพในโบราณสถาน แหล่งโบราณคดีและมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในส่วนของประชาชนควรจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เขียนบันทึกไว้ พูดไว้ หรือรายละเอียดที่บันทึกไว้เป็นภาพยนตร์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในระดับสากลต่อไป

5. ในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือดูแลมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องให้ความเอาใจใส่ในเรื่องการปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรม รณรงค์ในทุก ๆ ทาง เพื่อให้เข้าใจปัญหาในหลายรูปแบบเพื่อหาวิธีการต่อต้านการทำลายโบราณสถานอันเนื่องมาจากตัวการต่าง ๆ รวมทั้งการจัดแบบแผนและการดำเนินงานของการพัฒนาและแผนงานของการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สำหรับประเทศไทย การพิทักษ์รักษาและการอนุรักษ์โบราณสถานอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ส่วนงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดังนั้นหน่วยงานทั้งสอง จึงถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการจัดการโบราณสถานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการประสานงานกันตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีสำนักงานการท่องเที่ยวประจำภูมิภาค มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำเขตของกรมศิลปากร

แนวทางการพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยระบุวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้ (สาวิตรี พิสูจน์พงศ์. 2543: 41)

วัตถุประสงค์

1. เพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ
2. เป็นการอนุรักษ์การท่องเที่ยวมาตรการควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้น

3. เป็นการกระจายพัฒนา และบริการการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการลงทุน และการจ้างงาน
4. เป็นการบูรณะและบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อรักษาคุณภาพการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนา

1. รักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการขยายตัวทางด้านการตลาดทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศในระยะยาว โดยกำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์บำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ
2. ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน
3. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารราชการและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. พัฒนาระบบบริการพื้นฐาน เพื่อการท่องเที่ยวในลักษณะเครือข่าย โดยเพิ่มบทบาทภาคเอกชนให้เข้าร่วมพัฒนาระบบพื้นฐานที่จำเป็น
5. พัฒนาและยกระดับคุณภาพบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว

มาตรการการพัฒนา

สำหรับโบราณสถานทั้งหลายแม้ว่าหลายแห่งได้จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอยู่แล้วก็ตามแต่ก็ยังคงต้องมีการพัฒนาต่อไปนี้ให้ดีขึ้นและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการตลาด การท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตตามมาตรการการพัฒนาได้แก่

1. มาตรการการบำรุงรักษาโบราณสถาน ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมศิลปากร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ
 - 1.1. ด้านการศึกษา เพื่อหาข้อมูลเรื่องราวความเป็นมาของโบราณสถาน เกี่ยวกับปีที่สร้างขึ้น การใช้ประโยชน์และผู้สร้าง หรือควบคุมการก่อสร้าง ฯลฯ โดยศึกษาจากหลักฐานที่ยังเหลืออยู่ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ลวดลายที่ประดับบนอาคาร ตลอดจนการขุดค้น ขุดแต่งตามวิชาการทางโบราณคดี เพื่อเป็นเรื่องราวที่สามารถเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป
 - 1.2. ด้านการอนุรักษ์ เป็นขั้นตอนต่อมาในการดูแลรักษาโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุด เพื่อป้องกันการสูญเสียหลักฐาน และคุณค่าของศิลปะ สถาปัตยกรรม ตลอดจน เพื่อการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยขั้นตอนการอนุรักษ์นี้รวมไปถึงการบูรณะ หรือการปฏิสังขรณ์ หมายถึง การให้โบราณสถานคงสภาพเดิมมากที่สุด โดยการเสริมความมั่นคงในกรณีที่โบราณสถานนั้นมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ หรือการก่อเพิ่มเติมด้วยวัสดุเดิม หรือวัสดุที่คล้ายของเดิมหรือในกรณีที่โบราณสถานนั้นอยู่ในสภาพทรุดพังทลาย แต่ยังมีชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมอยู่ครบถ้วน
 - 1.3. ด้านการพัฒนาปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถให้ความรู้ทางด้านวิชาการ ตลอดจนความสุนทรีย์ของศิลปะที่หลงเหลือมาตั้งแต่โบราณแก่นักท่องเที่ยวได้ด้วยการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่โดยรอบให้เป็นระเบียบและสวยงาม เพื่อ

รองรับนักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวที่ศึกษาหาความรู้ นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อน ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อตัวโบราณสถานจนเกินไปนักและต้องมีการดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมต่อไปในระยะยาว

2. มาตรการการบริการการท่องเที่ยว ดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดและภาคเอกชน ได้แก่

2.1. ด้านข้อมูลของโบราณสถาน เพื่อแสดงเรื่องราวความเป็นมาของโบราณสถานนั้น ๆ ตามหลักฐานที่ได้จากการศึกษา เป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว อาจเป็นป้ายแสดงข้อมูล หรือ แผ่นพับ แจกโดยใช้คำศัพท์ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจตลอดจนแปลเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศด้วย

2.2. ด้านการคมนาคม เส้นทางในการเข้าถึงโบราณสถานควรเป็นเส้นทางที่สามารถรองรับยานพาหนะที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานนั้น ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์นั่ง หรือรถจักรยานขนาดใหญ่

2.3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งสำคัญที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต้องมีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ได้แก่ ด้านสาธารณูปโภค เช่น ห้องสุขาที่สะอาดและพอเพียง สถานที่จอดรถที่กว้างขวางพอจะจอดรถได้คราวละหลายคัน รวมทั้งรองรับพาหนะทุกประเภท ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก โดยอาจเน้น งานหัตถกรรมในท้องถิ่น สถานที่พักผ่อนในละแวกใกล้เคียงกับโบราณสถาน อาจอยู่ในรูปของบ้านพัก (Guest House) แทนอาคารพักแรมที่สูงหลายชั้น เพราะจะเป็นการบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน ขณะเดียวกันการก่อสร้างอาจกระทบกระเทือนต่อโบราณสถานได้

3. มาตรการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยหน่วยงานหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่

3.1. การดำเนินการประชาสัมพันธ์ ถึงแหล่งโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อาทิเช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ทั้งในระดับ ท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ตลอดจนต่างประเทศ รวมไปถึงผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวด้วย

3.2. การจัดทำเอกสารการนำเที่ยวโบราณสถาน ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น อาจเป็นแผ่นพับ หรือเป็นเล่มแล้วแต่ความเหมาะสมและจำเป็น

3.3. การจัดงานประเพณี หรืองานเทศกาล หรืองานแสดงทางประวัติศาสตร์กับโบราณสถานโดยกำหนดระยะเวลาจัดงานที่แน่นอน ซึ่งผลพลอยได้จากการจัดงานเหล่านี้ คือ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างถิ่น เช่น การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายในช่วงเดียวกับประเพณีการแข่งขันเรือยาว โดยในงานมีการแสดงประกอบแสงเสียง ชุดพิมายนาฏการที่ปราสาทหิน พิมาย เป็นต้น

3.4. การเปิดอบรม หรือสัมมนาให้ความรู้ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เพื่อยกระดับเป็นมัคคุเทศก์ที่สามารถให้ความกระจ่างและสามารถนำ

นักท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านของตนได้ โดยมีวิทยากรผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องราวเหล่านี้เป็นผู้บรรยายและบุคลากรที่จะเข้ารับการอบรมอาจเป็นผู้ประกอบอาชีพเข้ารับจ้าง เช่น สามล้อ หรือนักเรียน นักศึกษาในท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น โบราณสถานทุกแห่ง จึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยตลอดในอนาคต โดยกำหนดมาตรการและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันของทุกฝ่าย เพื่อให้โบราณสถานบังเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านวิชาการและเพื่อการพักผ่อน โดยที่ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวทรัพยากรท่องเที่ยวนี้

ประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสุโขทัย

มีประวัติความเป็นมา ดังนี้ (ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุโขทัย. 2541: ออนไลน์)

จังหวัดสุโขทัย เป็นที่ตั้งอาณาจักรแรกของชนชาติไทยเมื่อ 700 ปีที่แล้ว คำว่า "สุโขทัย" มาจากสองคำ คือ "สุข+อุทัย" หมายความว่า "รุ่งอรุณแห่งความสุข" รอยอดีตแห่งความรุ่งเรือง เห็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างประเทศ

ประวัติสุโขทัยเริ่ม พ.ศ. 1800 เมื่อพระยาศรีนาวนัมถมพระบิดาพ่อขุนผาเมืองได้ปกครองเมืองสุโขทัยเรื่อยมาจนสิ้นพระชนม์ ขอมสมมาตรโกลธลพงข้าหลวงจากราชอาณาจักรขอมได้เข้ายึดครองเมือง ขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองจ้าวเมืองรัตได้ยึดเมืองคืนและสร้างเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี มีขุนบางกลางหาวพระนามใหม่ว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองสุโขทัย อาณาจักรแห่งแรกของประเทศไทย

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ได้แผ่อำนาจออกไปกว้างขวางคลุมเขตประเทศไทยเกือบหมด บ้านเมืองเจริญทุกด้าน ไม่ว่าด้านประวัติศาสตร์ ยุทธศาสตร์ กฎหมาย การปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เฉพาะอย่างยิ่งทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826 อักษรไทยที่ทรงประดิษฐ์นี้ได้จารึกไว้ในแผ่นศิลามากมาย ศิลจารึกเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญให้รู้เรื่องเมืองสุโขทัยมากขึ้น

ในศิลาจารึกบอกถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่ามีอาณาเขตกว้างมาก ทิศเหนือจรดเมืองแพร่ น่านและหลวงพระบาง ทิศใต้จรดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกจรดเมืองเวียงจันทร์ และทิศตะวันตกจรดเมืองหงสวดี การปกครองบ้านเมืองเป็นระบบ "พ่อปกครองลูก" ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีมีสิทธิเสรีภาพดังคำจารึกว่า "ไพร่ฟ้าหน้าใส ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เพื่อนจูงวัวไปค้าขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า"

สมัยนั้นชาวสุโขทัย ทำเกษตรกรรมเป็นหลัก อาศัยน้ำที่มีอยู่บริบูรณ์ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ใช้หน้าแล้งเรียกว่า "ทำนบพระร่วง" ซึ่งนักโบราณคดีได้ศึกษาพบถึง 7 แห่ง สุโขทัยเป็นศูนย์กลางค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่า "สังคโลก" ส่งขายยังต่างประเทศ

เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซียและบอร์เนียว นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์การค้าสินค้าจากจีน เช่น ถ้วยชาม และผ้าไหม เพื่อขายในประเทศและส่งต่อต่างประเทศด้วย หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของสุโขทัย ได้แก่ สมบัติทางวัฒนธรรมที่ได้รับการบูรณะขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและมรดกโลกในปัจจุบัน

ใน พ.ศ. 1890 กรุงศรีอยุธยา มีอำนาจมากขึ้นและเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจแทนสุโขทัย แต่สุโขทัยก็ยังมีความมั่งคั่งและเจริญรุ่งเรืองต่อไปอีก 2 พระองค์ จึงสิ้นพระราชวงศ์สุโขทัยและได้รวมเข้ากับราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่เมืองพม่าครั้งที่ 2 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์โปรดให้ตั้งเมืองสุโขทัยขึ้นที่บ้านธานี (ริมแม่น้ำยม ซึ่งก็คือจังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน)

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2475 ได้ยุบอำเภอนาน้อย ตั้งใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสุนทรบุรีขึ้นกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี จนถึง พ.ศ. 2482 ได้ยกอำเภอสุนทรบุรีขึ้นเป็น จังหวัดสุโขทัยตั้งแต่นั้นมา

สุโขทัยในปัจจุบัน ตัวเมืองในปัจจุบันนี้มิใช่กรุงสุโขทัยอันเป็นราชธานีเดิมแต่เป็นเมืองสุโขทัย ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรีทรงย้ายผู้คนทั้งหมดจากสุโขทัย ตั้งเมืองใหม่ทางฝั่งตะวันออกของลำน้ำยมเมื่อ พ.ศ. 2336 โดยห่างจากตัวเมืองสุโขทัยที่เคยเป็นราชธานี 12 กิโลเมตร พระราชดำริในครั้งนั้นมีอยู่ว่า เมืองสุโขทัยเป็นเมืองใหม่ไม่มีผู้คนพอจะต่อสืบทอดรักษาให้พ้นจากการรุกรานจากพม่าเข้าศึกได้ เมืองสุโขทัยเคยถูกยุบเป็นอำเภอมีชื่อว่า "อำเภอนาน้อย" ขึ้นอยู่กับอำเภอสุนทรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2475 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2482 ทางราชการจึงได้ยกฐานะเป็นจังหวัด ดังปรากฏอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้

สุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของราชอาณาจักรไทย สิ่งสำคัญที่จะต้องระลึก ก็คือมหาราชพระองค์แรกของไทย ได้ถือกำเนิดขึ้น ณ สุโขทัยแห่งนี้พระองค์ทรงปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขกับได้ขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างใหญ่ไพศาลและเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในช่วงเวลานั้น จากร่องรอยและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมของความเป็นไทยได้เริ่มต้น ณ แห่งนี้ วิทยาการความรู้ความสามารถและเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาษาและหนังสือของตนเองได้บ่งบอกถึงอารยธรรมอันสูงส่งของคนไทยได้เริ่มขึ้นและวิวัฒนาการเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานไทยได้สืบทอดต่อกันมาจนตราบนิจกาลเวลานี้ สุโขทัยจึงเป็นดินแดนแห่งความทรงจำเป็นดินแดนแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติที่จะลืมเลือนเสียมิได้เป็นอันขาด สุโขทัยเป็นดินแดนแห่งความทรงจำถึงอดีตกาลแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยในความสำคัญที่ เป็นราชธานีแห่งแรกของไทยและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุด เป็นดินแดนของมหาราชองค์แรกของไทย กษัตริย์พระองค์แรกทรงผนวชในบวรพุทธศาสนา เป็นจุดกำเนิดลายสือไทยและวรรณคดีเล่มแรกของไทย "ไตรภูมิพระร่วง" เป็นแหล่งกำเนิดอุตสาหกรรมชิ้นแรก "ขอมสังคโลก"

อาณาเขต จังหวัดสุโขทัยอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 427 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,596 ตารางกิโลเมตรทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดแพร่ ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดตากและจังหวัดลำปาง

การปกครอง จังหวัดสุโขทัยแบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ อำเภอกีรีมาศ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอบ้านด่านลานหอย อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลกและอำเภอศรีนคร

การเดินทาง

รถยนต์ จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ

1. จากทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 101 ผ่านอำเภอฟากนครชัย อำเภอกีรีมาศเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย รวมระยะทาง 440 กิโลเมตร
2. จากทางหลวงหมายเลข 1 ไปจนถึงประมาณกิโลเมตรที่ 50 บริเวณแยกอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วเข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 32 ผ่านพระนครศรีอยุธยามุ่งสู่นครสวรรค์ แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 117 ตรงเข้าพิษณุโลก ก่อนจะเปลี่ยนไปใช้ทางหลวงหมายเลข 12 เข้าสู่จังหวัดสุโขทัย รวมระยะทาง 427 กิโลเมตร

โดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถโดยสารทั้งแบบธรรมดาและปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งหมอชิต ถนนกำแพงเพชร 2 ทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2537 8055-6, 0 2936 2852-66 นอกจากนี้ยังมีบริษัทเดินรถเอกชนวิ่งบริการ ได้แก่ บริษัทวินทัวร์ โทร. 0 5561 1039 กรุงเทพฯ โทร. 0 2936 3753 บริษัท พิษณุโลกยานยนต์ โทร. 0 5525 8647, 0 5525 8941 กรุงเทพฯ โทร. 0 2936 2924-5

รถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทย มีขบวนรถด่วน และรถเร็วออกจากสถานีรถไฟหัวลำโพง ไปลงที่สถานีพิษณุโลกทุกวัน จากนั้นให้เดินทางต่อโดยรถประจำทางไปสุโขทัยอีกประมาณ 59 กิโลเมตร สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่หน่วยบริการเดินทาง โทร. 1690, 0 2223 7010, 0 2223 7020

เครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีเที่ยวบินจากกรุงเทพฯ ไปลงที่จังหวัดพิษณุโลกทุกวัน จากนั้นให้เดินทางต่อโดยรถประจำทางไปสุโขทัยอีกประมาณ 118 กิโลเมตร สอบถามเที่ยวบินเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 1566, 0 2280 0060, 0 2628 2000 สาขาพิษณุโลก โทร. 0 5524 2971-2 และ บางกอกแอร์เวย์ จำกัด มีเที่ยวบินที่บินตรงไปสุโขทัยทุกวัน วันละ 1 เที่ยวบิน เวลา 9.20 น. สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 2229 3456-63 สาขาสุโขทัย โทร. 0 5564 7225-6

ระยะทางจากตัวเมืองไปอำเภอใกล้เคียง อำเภอศรีสำโรง 20 กิโลเมตร อำเภอกงไกรลาศ 21 กิโลเมตร อำเภอกีรีมาศ 22 กิโลเมตร อำเภอบ้านด่านลานหอย 28 กิโลเมตร อำเภอสวรรคโลก 38 กิโลเมตร อำเภอศรีนคร 54 กิโลเมตร อำเภอศรีสัชนาลัย 67 กิโลเมตร อำเภอทุ่งเสลี่ยม 68 กิโลเมตร

ระยะทางจากจังหวัดสุโขทัยไปจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดตาก 77 กิโลเมตร จังหวัดลำปาง 79 กิโลเมตร จังหวัดพิษณุโลก 118 กิโลเมตร จังหวัดอุตรดิตถ์ 165 กิโลเมตร จังหวัดกำแพงเพชร 188 กิโลเมตร จังหวัดแพร่ 282 กิโลเมตร

ข้อมูลท่องเที่ยวอำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย

ศาลพระแม่ย่า ตั้งอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ถนนนิกรเกษม ริมน้ำยม เป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองสุโขทัย ศาลนี้เป็นที่ประดิษฐานดวงพระวิญญาณของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และเทวรูปพระแม่ย่า ที่ทำด้วยศิลาสลักแบบเทวรูป พระพักตร์ยาว พระหนุเสี่ยม พระเกตุมาลายาวประดับเครื่องทรงแบบนางพญา มีความสูง 1 เมตร ศาลพระแม่ย่าสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เพื่ออุทิศให้กับพระมารดา คือนางเสือง เหตุที่เรียกว่า “พระแม่ย่า” นี้ เพราะว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงเรียกมารดาว่า “พระแม่” และชาวเมืองสุโขทัยเคารพพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสมอด้วยบิดา จึงเรียกพระมารดาของพระองค์ว่า “พระแม่ย่า” แต่เดิมศาลพระแม่ย่าประดิษฐานอยู่บนเขาพระแม่ย่า บริเวณยอดเขามีเพิงหินเป็นผาป้องกันแดดและกันฝนได้ ต่อมาชาวจังหวัดสุโขทัยได้อัญเชิญมาประดิษฐานที่เมืองใหม่ โดยสร้างศาลขึ้นที่หน้าศาลากลางจังหวัดตั้งเช่นปัจจุบันและประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์มีการจัดงานเฉลิมฉลองที่ศาลพระแม่ย่าทุกปี เรียกว่า “งานพระแม่ย่า” การเดินทาง จากตัวเมืองในเขตเทศบาลมีรถโดยสารประจำทางผ่านไปศาลพระแม่ย่าทุกวัน

พิพิธภัณฑสถานสุโขทัย ตั้งอยู่บริเวณเมืองเอกพลาซ่า ถนนบายพาส ห่างจากเมืองเก่าประมาณ 12 กิโลเมตร ภายในจัดแสดงโบราณวัตถุประเภทเครื่องสังคโลกที่มีคุณค่ากว่า 2,000 ชิ้น ที่ได้รวบรวมมาจากในประเทศและต่างประเทศ พิพิธภัณฑฯ เปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00-17.00 น. อัตราค่าเข้าชม ชาวไทย ผู้ใหญ่ 50 บาท เด็ก 20 บาท นักเรียนในเครื่องแบบ 20 บาท ชาวต่างชาติ ผู้ใหญ่ 100 บาท เด็ก 20 บาท สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 0 5561 4333 การเดินทาง สามารถนั่งรถโดยสารประจำทาง หรือรถสามล้อจากตลาดในตัวเมืองไปพิพิธภัณฑฯ ได้ทุกวัน

พิพิธภัณฑสถานปลา ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่ภายในสวนหลวงเฉลิมพระเกียรติ ร.9 เส้นทางหลวงหมายเลข 12 สายสุโขทัย-พิษณุโลก พิพิธภัณฑฯ อยู่ทางขวามือ ภายในอาคารพิพิธภัณฑฯ จัดแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืดในวรรณคดีมากมาย อาทิ ปลาจากกาพย์ห่อโคลงนิราศพระบาท กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง กาพย์เห่เรือเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ (เจ้าฟ้ากุ้ง) นิราศอิเหนา ฯลฯ พิพิธภัณฑฯ เปิดให้เข้าชมทุกวัน เว้นวันอังคาร ตั้งแต่เวลา 09.00-17.00 น. โดยไม่เสียค่าเข้าชม การเดินทาง สามารถขึ้นรถโดยสารประจำทางได้ที่ สถานีขนส่งเดินรถโดยสารประจำทาง (บขส.) สายพิษณุโลก-สุโขทัย และลงที่สวนหลวงเฉลิมพระเกียรติ

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตั้งอยู่ในบริเวณกรุงเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัยตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 สายสุโขทัย-ตาก ไปทางทิศตะวันตก 12 กิโลเมตร ถนนหลวงตัดผ่านกลางเมืองจากตะวันออกไปทางตะวันตก เมื่อผ่านเข้าเขตเมืองเก่าจะเห็นยอดเจดีย์แบบต่างๆอันสง่างามและวิหารอันศักดิ์สิทธิ์

พระนครศรีอยุธยา เป็นเมืองหลวงแห่งแรกของประเทศไทยหรือประเทศสยาม ในปัจจุบัน อดีตราชธานีของไทย มีความรุ่งเรืองในด้านการปกครอง การเผยแพร่อาณาจักร เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี ศาสนาพุทธ โดยเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 ซึ่งมีราชวงศ์จักรี “พระร่วง” ได้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 1785 ถึง พ.ศ. 1981 โดยมีพระมหากษัตริย์ปกครอง 6 พระองค์ ครองอาณาจักรสุโขทัย ประมาณ 196 ปี จนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 20 อาณาจักรสุโขทัยเสื่อมลงและความเจริญได้เปลี่ยนจากสุโขทัยไปอยู่อยุธยาและกรุงเทพมหานครในที่สุด สุโขทัยราชธานีแห่งแรกนี้ ก็ได้ถูกทอดทิ้งให้เป็นเมืองร้างไป อย่างไรก็ตามทางคณะรัฐบาลได้มอบหมายให้กรมศิลปากรพิจารณาทำนุบำรุงและบูรณาการโบราณสถานและโบราณวัตถุ ในบริเวณความเป็นเมืองทั้งชั้นในและชั้นนอกของพระนครศรีอยุธยาอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่ปี 2506 เป็นต้นมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2519 คณะรัฐมนตรีจึงได้อนุมัติให้พัฒนาเมืองเก่าสุโขทัยขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการเป็นแหล่งทางการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีและแหล่งการท่องเที่ยวต่อไป

บริเวณพื้นที่ทั้งหมดของโบราณสถานเมืองสุโขทัยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 4000 ไร่ โดยทางกรมศิลปากรได้ปรับปรุงบริเวณกำแพงเมืองครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1600 ไร่ ส่วนบริเวณภายในเมืองเก่าสุโขทัยประกอบด้วยส่วนที่เป็นพระราชวัง ศาสนสถานที่สำคัญต่างๆ โดยมีคูเมืองกำแพงเมือง ประตูเมืองโบราณ ล้อมรอบอยู่ในสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นต้น อุทยานประวัติศาสตร์ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในปี 2531 ทำให้เกิดความสง่างามของตัวเมือง ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นมรดกของชาติที่สำคัญยิ่ง ทำให้ชาวไทยได้เรียนรู้ถึงความรู้เรื่องในอดีต ทั้งทางด้านการปกครองการเมือง ประเพณี ศิลปกรรม จิตรกรรม ซึ่งถือเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของไทยและองค์การสหประชาชาติได้ยกย่องและประกาศเป็นมรดกโลกในปีพ.ศ. 2534

กำแพงเมืองสุโขทัยตั้งอยู่ตำบลเมืองเก่า เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นกำแพงพูนดิน 3 ชั้น โดยการขุดเอาดินขึ้นมาจากเป็นกำแพงและพื้นที่ที่ขุดขึ้นยังเป็นคูน้ำไว้ใช้สอยและเป็นกำแพงน้ำขึ้นอีก 2 ชั้น กำแพงด้านทิศเหนือจรดทิศใต้ยาว 2,000 เมตร ด้านทิศตะวันตกยาว 1,600 เมตร มีประตูเมือง 4 ประตู ด้านเหนือเรียกว่า "ประตูศาลหลวง" ด้านใต้เรียกว่า "ประตูมะโสม" ด้านทิศตะวันออกเรียกว่า "ประตูกำแพงหัก" ด้านทิศตะวันตกเรียกว่า "ประตูอ้อ" ภายนอกกำแพงเมืองในรัศมี 5 กิโลเมตร มีโบราณสถานประมาณ 70 แห่ง สร้างขึ้นไว้ในพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ได้รับการบูรณะซ่อมแซมโดยกรมศิลปากร และได้รับการจัดตั้งให้เป็นมรดกโลกโดยองค์การ UNESCO ในปี 2537 สถานที่ที่น่าสนใจในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยภายในกำแพงเมือง มีดังนี้

วัดมหาธาตุ เป็นวัดใหญ่อยู่กลางเมือง สร้างสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ มีเจดีย์ต่าง ๆ รวมถึง 200 องค์ นับเป็นวัดสำคัญประจำกรุงสุโขทัย มีพระเจดีย์มหาธาตุ ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ศิลปะแบบสุโขทัยแท้ตั้งเป็นเจดีย์ประธาน ล้อมรอบด้วยเจดีย์ 8 องค์ บนฐานเดียวกัน คือ ปรากฏศิลาแลงตั้งอยู่ที่ทิศทั้ง 4 และเจดีย์แบบศรีวิชัยผสมลังกาอยู่ด้วยอีกอยู่ที่มีมุมด้านตะวันออก บนเจดีย์ประธานมีวิหารขนาดใหญ่ก่อด้วยศิลาแลง มีแท่นซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำริดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ พระศรีศากยมุนี ปัจจุบันได้รับการเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพฯ ที่ด้าน

เหนือและด้านใต้เจดีย์มหาธาตุมีพระพุทธรูปยืนภายในซุ้มพระ เรียกว่า "พระอัฐารศ" ด้านใต้ยังพบแท่งหินเรียกว่า "ขอมดำดิน" อีกด้วย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง ตั้งอยู่ทางด้านขวาของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นที่รวบรวมและจัดแสดงศิลปโบราณ ที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีภายในเมืองสุโขทัยและที่ประชาชนมอบให้บริเวณพิพิธภัณฑสถานแบ่งส่วนการแสดงผลงานวัตถุไว้เป็น 3 ส่วน คือ

1. อาคารลายสือไท 700 ปี เป็นอาคารใหม่ที่ตั้งอยู่ด้านหน้าทางเข้าอาคารใหญ่ เป็นที่จัดแสดงศิลปวัตถุสมัยสุโขทัย อาทิ พระพุทธรูป เครื่องใช้ ถ้วยชาม เครื่องสังคโลก ศิลารีก ฯลฯ

2. อาคารพิพิธภัณฑสถาน แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ชั้นล่างจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่ได้จากการสำรวจ ขุดค้น ขุดแต่งและบูรณะแหล่งโบราณคดีสุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร ชั้นบนจัดแสดงศิลปารีกสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปสำริด เทวรูป โองสังคโลก เครื่องศาสตราวุธ เครื่องถ้วยชามสังคโลก เงินตรา ท่อน้ำแสดงระบบชลประทานสมัยสุโขทัย ฯลฯ

3. พิพิธภัณฑสถานกลางแจ้ง อยู่ด้านนอกโดยรอบอาคารใหญ่ เป็นที่จัดแสดงศิลปวัตถุโบราณต่าง ๆ อาทิ พระพุทธรูปศิลา แผ่นจารหลัก รูปทรงอาคารไทยแบบต่าง ๆ เตาทุเรียงจำลอง เสาธรรมจักรศิลา เป็นต้น เปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. อัตราค่าเข้าชม นักท่องเที่ยวชาวไทย 10 บาท ชาวต่างชาติ 30 บาท หรือสามารถซื้อตั๋วรวมได้ ชาวไทย 30 บาท ชาวต่างชาติ คนละ 150 บาท โดยบัตรนี้สามารถเข้าชมอุทยานฯ ต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัยได้ ภายในระยะเวลา 30 วัน ในกรณีที่ประสงค์จะเข้าชมเป็นหมู่คณะควรติดต่อล่วงหน้าที่พักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง ถนนจรดวิถีถ่อง ตำบลเมือง จังหวัดสุโขทัย 64210 โทร. 0 5569 7367

ศาลตามหาแดง เป็นศาสนสถานตามคติศาสนาฮินดู ก่อด้วยศิลาแลง ส่วนยอดหักพังลงหมด รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และประติมากรรมศิลปะที่เป็นรูปเคารพเปรียบเทียบกับศิลปะในสมัยนครวัด (ราว พ.ศ. 1650-1720) จัดเป็นโบราณสถานที่มียายุเก่าแก่ที่สุดในเมืองสุโขทัย

เนินปราสาทพระร่วง หรือเขตพระราชวัง ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัดมหาธาตุ เป็นซากอาคารก่อด้วยอิฐ ขุดแต่งบูรณะแล้ว มีฐานบัวโดยรอบทำด้วยปูนปั้น สันนิษฐานว่าเนินแห่งนี้คือที่ตั้งของพระที่นั่ง หรือปราสาท ที่ประทับของกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงที่ครองกรุงสุโขทัยในกาลก่อนแต่องค์ปราสาทหาชั้นดีไม่ได้แล้ว เพราะคงจะสร้างด้วยเครื่องไม้ เดียวนี้มีแต่ซากกระเบื้องมุงหลังคากระจัดกระจายทั่วไป ณ เนินปราสาทแห่งนี้เองที่ได้ค้นพบศิลปารีกพ่อขุนรามคำแหงและพระแท่นมนังคศิลา

วัดตระพังเงิน (คำว่า "ตระพัง" หมายถึง สระน้ำ หรือหนองน้ำ) เป็นโบราณสถานสำคัญ ตั้งอยู่บริเวณขอบตระพังเงินด้านทิศตะวันตก มีเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือดอกบัวตูมเป็นประธาน บริเวณเรือนธาตุจะมีชั้นประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นประทับยืนทั้ง 4 ทิศ ด้านหน้าเป็นวิหาร 7 ห้อง ฐานและเสาก่อด้วยศิลาแลง ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย บริเวณตรงกลางตระพังเป็นเกาะขนาดเล็ก เป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ บริเวณตระพังจะมีดอกบัวขึ้นอยู่รอบสระสวยงามมาก

พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 ตั้งอยู่ริมถนนจรดวิถีถ่องทางทิศเหนือของวัดมหาธาตุ ลักษณะพระบรมรูป พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นพระบรมรูปหล่อด้วยโลหะทองเหลืองผสมทองแดงรมดำ ขนาด 2 เท่าขององค์จริง สูง 3 เมตร ประทับนั่งห้อยพระบาทบนพระแท่นมณีคศิลาบาตร พระหัตถ์ขวาถือคัมภีร์ พระหัตถ์ซ้ายอยู่ในท่าทรงสั่งสอนประชาชน พระแท่นด้านซ้ายมีพานวางพระขรรค์ไว้ข้าง ๆ ลักษณะพระพักตร์เหมือนอย่างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยตอนต้น ถ่ายทอดความรู้สึกว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมีน้ำพระทัยเมตตากรุณา ยุติธรรมและเจียบขาด ที่ด้านข้างมีภาพแผ่นจำหลักจารึกเหตุการณ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระองค์ตามที่อ้างถึงในจารึกสุโขทัย

นอกกำแพงเมืองด้านเหนือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นอาคารทรงไทยสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ใกล้กับวัดพระพายหลวง เป็นศูนย์ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมทั้งจัดแสดงแบบจำลองของโบราณสถานต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่าสุโขทัย นักท่องเที่ยว ควรเริ่มต้นชมอุทยานฯ จากจุดนี้เพื่อจะได้เห็นภาพรวมของสุโขทัยในอดีต

วัดพระพายหลวง ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองทางด้านทิศเหนือ เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่ มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากวัดมหาธาตุ วัดนี้มีคูน้ำล้อมรอบ 3 ชั้น มีปรางค์ 3 องค์ เป็นปรางค์ประธานของวัด ทำด้วยศิลาแลง แบบศิลปะลพบุรี ยังคงเห็นลายปูนปั้นที่ปรางค์ด้านทิศเหนือ ด้านหน้าปรางค์มีฐานวิหารเจดีย์ที่ปรักหักพัง ทางด้านประติมากรรม มีพระพุทธรูปปูนปั้นปางต่าง ๆ เช่น นั่ง ยืน เดิน นอน ซึ่งส่วนใหญ่ชำรุดแล้วประดิษฐานที่มณฑปและซุ้มเจดีย์

แหล่งโบราณคดีเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย (เตาทุเรียง) อยู่ใกล้วัดพระพายหลวงบริเวณแนวคูเมืองเก่าที่เรียกว่า "แม่โจน" เป็นเตาเผาถ้วยชามสมัยสุโขทัย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 ค้นพบเตาโดยรอบ 49 เตา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณคันคูแม่น้ำโจนด้านทิศเหนือ 37 เตา ด้านทิศใต้ข้างกำแพงเมือง 9 เตา และด้านทิศตะวันออก 3 เตา เตาเผาเครื่องสังคโลก มีลักษณะคล้ายประทุนเกวียน ขนาดกว้าง 1.50-2.00 เมตร ยาว 4.5 เมตร เครื่องปั้นดินเผาที่พบบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นประเภทถ้วยชามมีขนาดใหญ่ น้ำยาเคลือบขุ่นสีเทาแกมเหลือง มีลายเขียนสีดำ ส่วนใหญ่ทำเป็นรูปดอกไม้ ปลาและจักร

วัดศรีชุม ตั้งอยู่ห่างจากวัดพระพายหลวงไปทางทิศตะวันตก 800 เมตร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระอจนะ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยและลักษณะของวิหารอันเป็นที่ประดิษฐานพระอจนะนั้นสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมลักษณะคล้ายมณฑป แต่หลังคาพังทลายลงมาหมดแล้วเหลือเพียงผนังทั้งสี่ด้านผนังแต่ละด้านก่ออิฐถือปูนอย่างแน่นหนา ผนังทางด้านใต้มีช่องให้คนเข้าไปภายในและเดินขึ้นไปตามทางบันไดแคบ ๆ ถึงผนังด้านข้างขององค์พระอจนะ หรือสามารถขึ้นไปถึงสันผนังด้านบนได้ ภายในช่องกำแพงตามฝาผนังมีภาพเขียนเก่าแก่แต่เลอะเลือนเกือบหมด ภาพเขียนนี้มีอายุเกือบ 700 ปี นอกจากนี้แล้วบนเพดานช่องบันไดยังมีแผ่นหินชนวนขนาดใหญ่แกะสลักลวดลายต่าง ๆ ไว้มีจำนวนทั้งหมด 50 ภาพ เมื่อเดินตามช่องทางบันไดขึ้นไปจะโผล่บนหลังคาวิหารมองเห็นทิวทัศน์อันงดงามของเมืองเก่าสุโขทัยได้โดยรอบ เพราะเหตุใดวิหารวัดศรีชุมจึงมีความเร้นลับซ่อนอยู่อย่างนี้ เรื่องนี้หากพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ พระร่วงทรงพระปรีชาสามารถในด้าน

ปลูกปลูกโอบโอบอาหารหาญและด้านอื่น ๆ อีกมาก เพราะผนังด้านข้างขององค์พระจะมีช่องเล็ก ๆ ถ้าหากใครแอบเข้าไปทางอุโมงค์แล้วไปโผล่ที่ช่องนี้และพูดออกมาดัง ๆ ผู้ที่อยู่ภายในวิหารจะต้องนึกว่าพระจะพูดได้และเสียงพูดนั้นจะกังวานน่าเกรงขาม เพราะวิหารนี้ไม่มีหน้าต่าง แต่เดิมคงมีหลังคาเป็นรูปโค้งคล้ายโดม

นอกกำแพงเมืองด้านตะวันตกวัดสะพานหิน โบราณสถานด้านทิศตะวันตกของกำแพงเมืองที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง วัดนี้ตั้งอยู่บนเนินลูกเตี้ยสูงประมาณ 200 เมตร มีทางเดินปฐด้วยหินชนวนแผ่นบาง ๆ จนถึงบริเวณลานวัด มีวิหารก่อด้วยอิฐ มีเสาก่อด้วยศิลาแลง 4 แถว 5 ห้อง ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระปางประทานอภัยสูง 12.50 เมตร เรียกว่า "พระอัฐารศ"

เขื่อนสรีดภงค์ หรือทำนบพระร่วง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเมืองเก่า ทำนบนี้เป็นเขื่อนดิน (คันดิน) สำหรับกั้นน้ำอยู่ระหว่างซอกเขาระหว่าง เขาพระบาทใหญ่และเขากว๊ายมา เพื่อกักน้ำและชักน้ำไปตามคลองส่งน้ำมาเข้ากำแพงเมืองเข้าสระตระพังเงิน สระพังทอง เพื่อนำไปใช้ในเมืองและพระราชวังในสมัยโบราณ ซึ่งปัจจุบันกรมชลประทานได้ปรับปรุงบูรณะและซ่อมแซมขึ้นใหม่นอกกำแพงเมืองด้านใต้วัดเจดีย์สี่ห้อง โบราณสถานที่น่าสนใจคือ เจดีย์ที่เข้าใจว่าเป็นทรงลังกา ที่ฐานมีลวดลายปูนปั้นเป็นรูปสิงห์สี่ซ้าง รูปเทวดาทิ้งผู้หญิง ผู้ชาย ถือแจกันดอกไม้ ลวดลายสวยงามมาก

วัดเชตุพน ศิลปกรรมที่น่าสนใจ คือมณฑปสร้างด้วยหินชนวน ประดิษฐานพระพุทธรูปสี่อิริยาบถ คือ พระพุทธรูปแบบนั่ง ยืน เดิน นอน ภายในมณฑปเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป มีการใช้วัสดุทั้งอิฐหินชนวน ศิลาแลง ในการก่อสร้างที่ประสานกันอย่างกลมกลืน ได้มีการพบศิลาจารึกหลักที่ 58 จารึกในปี พ.ศ. 2057 กล่าวว่าเจ้าธรรมรังสีสร้างพระพุทธรูปในวัดนี้

นอกกำแพงเมืองด้านตะวันออกวัดช้างล้อม เป็นโบราณสถานที่สำคัญ มีเจดีย์ทรงกลมแบบลังกาเป็นประธานของวัด รอบฐานเจดีย์ประดับด้วย ปูนปั้นเป็นรูปช้างโผล่ครึ่งตัว ด้านหน้ามีฐานวิหารก่อด้วยอิฐ และยังมีฐานกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐล้อมรอบ

วัดตระพังทองกลาง ศิลปกรรมที่สำคัญคือ มณฑปรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสก่อด้วยอิฐ ผนังด้านนอกประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นตอนพระพุทธรูปเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ ตอนประทานเทศนาโปรดพระพุทธบิดากับกษัตริย์ศากยราชและตอนเสด็จโปรดนางพิมพา นับเป็นศิลปกรรมชิ้นเอกของสุโขทัย

บริเวณพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ครอบคลุมพื้นที่กว่า 70 ตารางกิโลเมตรและมีโบราณสถานสำคัญที่น่าสนใจอีกมากมาย กรณีนักท่องเที่ยวมีเวลามาก โบราณสถานที่น่าสนใจนอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น ใครขอแนะนำดังนี้ ทิศตะวันออก วัดเจดีย์สูง วัดเกาะไม้แดง วัดหอดพะยอม ทิศตะวันตกวัดพระบาทน้อย วัดเจดีย์งาม วัดมังกร วัดอรัญญิก วัดช้างรอบ ทิศใต้ วัดศรีพิจิตร กิรติถัยาราม วัดตันจัน วัดอโศการาม

นอกจากนี้ทางอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ยังมีกิจกรรมพิเศษของวันเสาร์แรกของทุกเดือน ตลอดปี คือ จัดแสดงแสง สี เสียง (Mini Light & Sound) เรื่อง เมืองสุโขทัย ณ วัดสระศรี ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุโขทัย ร่วมกับ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย ร่วมจัดกิจกรรมการแสดงประกอบ แสง สี เสียง (Mini Light & Sound)

เพื่อให้จังหวัดสุโขทัยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีและเพิ่มวันพักให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ได้ซึมซับเรื่องราวของอารยธรรมสุโขทัย ผ่านการแสดงประกอบแสงเสียงและการแสดงพลุดะไล โฟพะเนียง จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย และร่วมรับประทานอาหารว่างแบบชาวสุโขทัย ระหว่างชมพระอาทิตย์อัสดง ท่ามกลางทิวเขาและโบราณสถาน เมื่อการแสดงจบ มีรถรางพาเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยยามค่ำคืน ซึ่งตกแต่งด้วยไฟไว้อย่างสวยงาม อัตราค่าเข้าชม การแสดงแสง สี เสียง 600 บาท ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ (อัตราค่าเข้าชมเดียวกัน) สามารถเลือกที่นั่งได้ว่า ชอบบรรยากาศการนั่งชม ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวว่า ต้องการนั่งพื้น หรือนั่งดูบนเก้าอี้

อัตราค่าเข้าชมโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยต้องเสียค่าธรรมเนียมเข้าชมคนละ 20 บาท และการนำยานพาหนะ 4-6 ล้อ เข้าเขตโบราณสถานต้องเสียค่าธรรมเนียมอีก 30 บาท ส่วนพาหนะเกิน 6 ล้อ ไม่อนุญาตให้นำเข้า กรณีเข้าชมเป็นหมู่เป็นคณะและต้องการวิทยากรนำชม หรือนักท่องเที่ยวที่ ต้องการสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับอุทยานฯ สามารถติดต่อได้ที่ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ต. เมืองเก่า อ. เมือง จ. สุโขทัย 64210 โทร. (055) 613241

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความต้องการในกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 อดเจย์; และแอนเดอร์สัน (สมจิตร์ กาหวงศ์. 2541: 48-49; อ้างอิงจาก Aday; & Anderson. 1978) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่ท่องเที่ยวในสวนสาธารณะในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 1,240 คน โดยทำการสำรวจเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพภูมิอากาศและการจัดการโดยทั่วไปพบว่า ประชาชนส่วนมากร้อยละ 80 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการทั่วไปและด้านภูมิสถาปัตยกรรม ส่วนด้านอื่น ๆ มีความพึงพอใจรองลงมา สำหรับด้านบริการบางรายการ เช่น การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือใช้ในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับต่ำ

ฟิตซ์เซอรัลด์; และดูแรนต์ (Fitzerald; & Durant. 1980: 585-594) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนในมลรัฐเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีต่อบริการสาธารณะ 5 ประเภท คือ บริการของตำรวจ การระงับอัคคีภัย การสาธารณสุข การศึกษาและการคมนาคม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านภูมิหลัง และปัจจัยทางด้านทัศนคติของประชาชนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะและส่งผลต่อเนื่องถึงความรู้สึกที่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการสาธารณะดังกล่าว โดยปัจจัยที่มีน้ำหนักมากที่สุดต่อความพึงพอใจของประชาชน คือ ปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ รายได้และทัศนคติที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายที่ตนเสียกับประโยชน์ที่ได้รับการบริการ

จอห์น ที ทีช (กฤษดา มณีขาว: อ้างอิงจาก John. T. Teach. 1981: 15-16) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการสโมสรกอล์ฟและกีฬาในร่ม โดยสำรวจผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกสโมสรจำนวน 550 คน พบว่า การบริการการให้ฝึกซ้อมการตีกอล์ฟบนสนามหญ้าในรูปสนามจำลอง ในระยะทางประมาณ 180-200 หลา (Par 3) เป็นที่พึงพอใจมาก แต่มีพื้นที่ฝึกซ้อมตีกอล์ฟน้อยเกินไปและพอใจในราคาที่ใช้บริการที่มีราคาถูกลงมาก ๆ สำหรับสมาชิก ส่วนการใช้พื้นที่ที่ซ้อมพัตต์และอุปกรณ์ป่อทรายอยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์

เดลีโอ (Deleo. 1983: 3638A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในหน้าที่การงาน และความพึงพอใจในเวลารว่างของผู้บริหารนันทนาการของเทศบาล รัฐนิวอิงแลนด์ สหรัฐอเมริกา โดยสำรวจผู้บริหารระดับผู้อำนวยการของหน่วยงานนันทนาการของเทศบาลรัฐนั้นจำนวน 285 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ พบว่า มีความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจในหน้าที่การงาน กับความพึงพอใจในเวลารว่าง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านการบริการสังคม สมฤทธิ์ ผลความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมและความรับผิดชอบ คือแหล่งสำคัญสูงสุด 5 ประการ ของความพึงพอใจในหน้าที่การงานและเวลารว่าง และมีความพึงพอใจในเวลารว่างมากกว่าความพึงพอใจในหน้าที่การงาน

เฮนดี้; และคณะ (Hendee; and others. 1984: 60-64) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว จำนวน 140 คน ที่ไปท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าแถบตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ พบว่า นักท่องเที่ยว ร้อยละ 40 เห็นด้วยกับการจ่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าไปท่องเที่ยว เพื่อจะได้มีเงินไปใช้ในการพัฒนาเพื่อบริการบำรุงรักษา แต่ในเรื่องการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนเพื่อพัฒนา มีความเห็นด้วยน้อย ร้อยละ 10 และเห็นด้วยกับการลดผลกระทบในพื้นที่โดยวิธีการกระจายกลุ่มนักท่องเที่ยวมากกว่า

ปาร์เกอร์ (Parker. 1999: 1118-1119A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในเมืองยองเกอร์ (Younger) มลรัฐนิวยอร์ก (New York) ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว โดยทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน อายุระหว่าง 12-20 ปี จำนวน 480 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูล ความแปรปรวนทางเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องมากที่สุด จากการทดสอบทางสถิติพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในประเทศ

สลักฤทัย เตียวตระกูล (2539: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวเมืองพัทยา พบว่า นักท่องเที่ยวที่ไปหาดเมืองพัทยา ส่วนใหญ่พึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณเมืองพัทยา ส่วนสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่นักท่องเที่ยวไม่พึงพอใจ ได้แก่ ความสะอาดของหาดทราย ความสะอาดของน้ำทะเล ความสะดวกของที่จอดรถ ฯลฯ นอกจากนี้ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย มีความพึงพอใจในเรื่องความกว้างของชายหาดและความเหมาะสมของแสงแดด ส่วนสิ่งที่ไม่พึงพอใจ คือ เรื่องความสะอาดของชายหาด ความสะอาดของน้ำทะเล เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่มีอายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ ที่อยู่อาศัย และประสบการณ์เกี่ยวกับการเที่ยวชายหาดต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมบริเวณหาดเมืองพัทยาแตกต่างกัน

จิราพร กองทอง (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปมากที่สุด คือ สิ้นค้าราคาถูก กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปเที่ยวบริเวณด่านช่องจอมเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ ยังพบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจในความมีมิตรไมตรีของบุคคลในท้องถิ่น ที่จอดรถเพียงพอ ห้องน้ำสะอาดพอใช้ ความซื่อสัตย์ในการคิดราคาอาหารและเครื่องดื่ม นักท่องเที่ยวส่วนมากเห็นว่ามีความปลอดภัย เมื่อไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม

ธนภรณ์ เมทนีสุดดี (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์ ศึกษาเฉพาะกรณีวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้และเกิดความต้องการเก็บประวัติการท่องเที่ยวของตนเองและศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและรูปแบบ ลักษณะการท่องเที่ยวต่อความพึงพอใจในการรับบริการสื่อวีดิทัศน์ พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาชมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหารมีความพึงพอใจต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์แตกต่างกัน ได้แก่ สัญชาติ อาชีพ รายได้ต่อเดือนและระดับการศึกษา

เยาวรี เจริญสวัสดิ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อนันทนาการ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุและความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีอายุมาก กลุ่มที่มีความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจในระดับสูงมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีความคาดหวังปานกลางและต่ำ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มที่มี

ความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจระดับสูง มีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีความคาดหวังปานกลางและต่ำ

อุษณีย์ ศรีภูมิ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในระดับดีมาก ในเรื่องของความสะดวกในการเดินทาง ความสะดวกในการผ่านเข้า-ออก ความสวยงามของสภาพแวดล้อม การรักษาความสะอาดและการรักษาความปลอดภัย ในระดับค่อนข้างดีในเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์และการจัดจำหน่ายของที่ระลึก ความคิดเห็นในเชิงบวก ดังนี้ การเยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล กิจกรรมค่ายพักแรม อาคารพิพิธภัณฑ์ทหารนาวิกโยธิน การเยี่ยมชมเรือรบหลวง ศูนย์อนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางทะเล การทัศนศึกษาบริเวณอ่าวสัตหีบและกิจการสโมสรเรือใบ สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านอายุและระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันส่งผลให้มีความเห็นต่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศศิธร สามารถ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดกระบี่ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานเอกชน/รับจ้าง มีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว พักค้างแรมในโรงแรม ใช้เวลาว่างวันหยุดตามเทศกาลในการเดินทางมาท่องเที่ยว ชอบกิจกรรมดำน้ำ/ชมปะการัง จำนวนเงินที่ใช้ในระหว่างท่องเที่ยว 4,001-5,000 บาท พักอยู่ในกระบี่ ประมาณ 3-5 วัน มีความตั้งใจว่าในอนาคตจะเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่อีกอย่างแน่นอน สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงมากที่สุด คือ ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจกับความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามมีเอกลักษณ์และภูมิโอบล้อมมากต่อหมู่เกาะพีพี ผลการทดสอบความแตกต่าง นักท่องเที่ยวที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกันและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน

พัชรา ลาภลือชัย (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิงมาเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกและตลาดน้ำท่าคา มากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15-24 ปี สถานภาพโสด การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือปวช. อาชีพเป็นพนักงานเอกชนและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 6,500 บาท ลักษณะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกและตลาดน้ำท่าคา มีความคล้ายคลึงกัน โดยพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการพักผ่อนเป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยว มีโอกาสท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ นักท่องเที่ยวจะร่วมเดินทางกับครอบครัวมากที่สุดโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารของตลาดน้ำดำเนินสะดวกมากกว่าตลาดน้ำท่าคาและแหล่งข้อมูลข่าวสารที่นักท่องเที่ยวได้รับมากที่สุด คือ โทรทัศน์ นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำ

ดำเนินสะดวกและตลาดน้ำท่าคาอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ตลาดน้ำดำเนินสะดวกให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนตลาดน้ำท่าคาให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตลาดน้ำมากที่สุด และด้านการจัดการบริการทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกและตลาดน้ำท่าคาให้ความสำคัญเหมือนกัน คือผู้ขายควรมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี และไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

เสริมสกุล เสร็จกิจ (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวไทย จำนวน 384 คนโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปและมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ธุรกิจส่วนตัว ส่วนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ทั้งโดยรวมและจำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสินค้าของที่ระลึกมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ฉัตรชัย ลิ้มพรจิตรวิไล (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวไทย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวไทย ตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวไทยที่ไปท่องเที่ยว ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าความแปรปรวนทางเดียว พบว่า นักท่องเที่ยวไทยที่มาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ระหว่าง 31-46 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ประกอบธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้ต่อเดือน 5,000-15,000 บาท ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวไทยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นบริเวณชายหาด การสาธารณูปโภคและด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นเกี่ยวกับการจัดบริการเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติโดยทั่วไปมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และนักท่องเที่ยวไทยที่มี เพศ อายุและระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่าง แต่ผู้ที่มีอาชีพและรายได้

ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไพบุลย์ คุ่มคำ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มัคคุเทศก์จัดให้ในจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุต่ำกว่า 30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รายได้ 20,000 บาท และประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/เอกชน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มัคคุเทศก์จัดให้จังหวัดกาญจนบุรีอยู่ในระดับกลาง ส่วนด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับน้อย นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการของมัคคุเทศก์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราโมทย์ เลิศจิตรการุณ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไปท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี จำนวน 400 คน เป็นแบบสอบถามพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 15-25 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ 5,000-15,000 บาท มีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริจิตรา ฤกษ์ปาย (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตามตัวแปรเพศ อายุและอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 384 คน เป็นเพศชาย 169 คน เพศหญิง 215 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และทดสอบค่าเอฟ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัญชลี นิลสนธิ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่คาดหวังของมัคคุเทศก์ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและที่คาดหวังของมัคคุเทศก์ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุและสัญชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ อเมริกัน แคนาดาและออสเตรเลีย ที่เดินทางไปท่องเที่ยวในวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง จำนวน 387 คน เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความคิดเห็นและความคาดหวังต่อคุณลักษณะของมัคคุเทศก์ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวังอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความคิดเห็นและความคาดหวังต่อคุณลักษณะของมัคคุเทศก์ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ทั้งโดยรวมด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศและสัญชาติต่างกัน มีความคิดเห็นและความคาดหวังต่อคุณลักษณะของมัคคุเทศก์ ไม่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นและความคาดหวังต่อคุณลักษณะของมัคคุเทศก์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฤทัยรัตน์ รุ่งสว่าง. (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ตามตัวแปร เพศ อายุ อาชีพและชาติพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ลูกจ้างเอกชน และมีชาติพันธุ์ยุโรป ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เกี่ยวกับด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้านบริหารจัดการทั่วไป ด้านบุคลากรโดยรวม จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ และชาติพันธุ์ มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริหารจัดการทั่วไป มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวที่มีเพศ อาชีพและชาติพันธุ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากบทสรุปของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว มูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาค้นคว้า เรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดตัวแปรที่ต้องการศึกษารอบแนวคิดในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียด ชัดเจนและสอดคล้องกับแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางไปท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 245,607 คน (สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย. เทียบเคียงข้อมูลปี พ.ศ. 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางไปท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มโดยเทียบจากตารางประมาณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้จำนวน 384 คน ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้มากกว่าที่กำหนดไว้จากตารางคือ 400 คน และโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือประกอบการวิจัย เป็น แบบสอบถาม (Questionnaires) ในแบบสอบถามประกอบด้วย คำถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการรวบรวมข้อมูล ที่ได้จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์เป็นลักษณะข้อคำถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และอาชีพ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แบบสอบถามมีข้อความให้นักท่องเที่ยวแสดงความรู้สึกของความพึงพอใจ โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของเทอร์สตันและเซฟ (เทเวศร์ พิริยะพูนท์. 2545: 57; อ้างอิงจาก Thurstone & Chave. 1929) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามที่ปรากฏในตอน 2

เกณฑ์การให้คะแนน และการแปลความหมาย

เกณฑ์การให้คะแนนสำหรับข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อวัดความต้องการเลือกตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นคะแนน และกำหนดน้ำหนักเพื่อแปลความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งช่วงการแปลตามหลักเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2532: 150) ได้ 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.50 – 5.00	มากที่สุด
3.50 – 4.49	มาก
2.50 – 3.49	ปานกลาง
1.50 – 2.49	น้อย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ การท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. ขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและนันทนาการ เพื่อนำข้อคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้ครอบคลุมในเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แล้วนำเสนอต่อ ประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบ แก้ไข ให้เกิดความสมบูรณ์ เหลือข้อคำถามที่ไปดำเนินการต่อไป

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้ว เสนอต่อประธาน และกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.2. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไข ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นรายข้อว่า แต่ละข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องตามเนื้อหาที่ต้องการหรือไม่

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านขั้นตอนในข้อ 1.2. เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโทอีกครั้ง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแปลเป็นภาษาอังกฤษ จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อนำผลข้อมูลไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 125; อ้างอิงจาก Cronbach.) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

3. นำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์ต่อผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล นัดหมาย วัน เวลา ในการเก็บข้อมูล

2. ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถาม 400 ฉบับ

3. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจเลือกแบบสอบถาม เฉพาะที่สมบูรณ์

การจัดกระทำ และการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding) ในแบบลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

2. นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วไปบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลตามโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความถี่ร้อยละจากแบบสอบถามตอนที่ 1 คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยทั่วไปของตัวแปรอิสระ เพศ อายุและทวีป แล้วนำเสนอข้อมูลรูปแบบตารางประกอบความเรียง
2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม แล้วนำเสนอข้อมูล รูปแบบตารางประกอบความเรียง
3. วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way-Analysis of Variance) หรือทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ข้อ 3 และกรณีผลการทดสอบระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) (ธานินทร์ ศิลปีจารุ. 2549: 201) แล้วนำเสนอข้อมูล รูปแบบตารางประกอบความเรียง
4. นำแบบสอบถามในตอนที่ 3 คือ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มาสรุปแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ 3 ขั้นตอนและเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ในการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
df	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
p	แทน	ความน่าจะเป็นหรือโอกาส (Probability)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีจำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติและนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุและทวีป

ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและเป็นรายด้านและเปรียบเทียบความพึงพอใจเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มและค่าเอฟ (F-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป หากพบว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe's Method)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุและ ทวีป โดยการแจกแจงเป็นร้อยละในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตาราง 1 ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุและทวีป

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	194	48.50
หญิง	206	51.50
รวม	400	100.00
2. อายุ		
16-30 ปี	172	43.00
31-45 ปี	113	28.30
46-60 ปี	62	15.50
61 ปีขึ้นไป	53	13.30
รวม	400	100.00
3. ทวีป		
ยุโรป	126	31.50
เอเชีย	81	20.30
ออสเตรเลีย	114	28.50
อเมริกาเหนือ	79	19.80
รวม	400	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จำแนกตามตัวแปร ได้ดังนี้

1. เพศ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นเพศชาย มีจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 เป็นเพศหญิง มีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50

2. อายุนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีอายุ 16-30 ปี มีจำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 อายุ 31-45 ปี มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 อายุ 46-60 ปี มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 และอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30

3. ทวีป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรป มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 เอเชีย จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 ออสเตรเลีย มีจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 และอเมริกาเหนือ มีจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน (n = 400)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	4.17	0.52	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.75	0.57	มาก
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	3.78	0.61	มาก
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	3.92	0.41	มาก
รวม	3.90	0.45	มาก

จากตาราง 2 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D=0.45$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม เป็นรายข้อ (n = 400)

ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความงดงามและอายุของโบราณสถาน	4.27	0.60	มาก
2. โบราณสถานเป็นของแท้ดั้งเดิมและหายาก	4.19	0.66	มาก
3. เทคนิคการผลิตของสถาปัตยกรรม	4.14	0.68	มาก
4. โบราณสถาน มีความประณีตของลวดลาย	4.01	0.70	มาก
5. แสดงถึงขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และความเชื่อทางศาสนา	4.18	0.88	มาก
6. ความประทับใจทางศิลปกรรม	4.21	0.77	มาก
รวม	4.16	0.52	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรมโดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=4.16$, S.D=0.52)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านการบริหารจัดการ เป็นรายข้อ (n = 400)

ด้านการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การจัดการในการเข้าชม	3.75	0.89	มาก
2. การติดต่อประสานงานมีความสะดวกรวดเร็ว	3.76	0.77	มาก
3. ค่าธรรมเนียมในการเข้าชมมีความเหมาะสม	3.73	0.88	มาก
4. มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัย	3.99	0.80	มาก
5. ที่ตั้งอาคารร้านค้ามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.80	0.83	มาก
6. มีเอกสาร แผ่นพับ ศึกษาเพื่อประกอบการเข้าชม	3.46	0.95	มาก
7. มีการให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และข้อห้ามปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	3.79	0.80	มาก
รวม	3.75	0.57	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านการบริหารจัดการโดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=3.75$, S.D=0.57)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ เป็นรายข้อ (n = 400)

ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้ให้บริการมีอัธยาศัยไมตรี	3.80	0.79	มาก
2. บุคลิกภาพมีความเหมาะสมแก่การให้บริการ	3.87	0.73	มาก
3. มีความเอาใจใส่ดูแลนักท่องเที่ยว	4.00	0.76	มาก
4. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	3.57	0.90	มาก
5. สร้างบรรยากาศในการนำชมได้เป็นอย่างดี	4.02	0.77	มาก
6. บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี	3.40	0.90	ปานกลาง
รวม	3.78	0.61	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$, S.D=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 6 บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.40$, S.D=0.90) นอกนั้นทุกข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
เป็นรายข้อ (n = 400)

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แหล่งโบราณสถานมีความสะอาดเป็นระเบียบ	4.57	0.58	มากที่สุด
2. มีสภาพภูมิทัศน์เหมาะสมกับแหล่งโบราณสถาน	4.59	0.57	มากที่สุด
3. มีป้ายบอกเส้นทางการเดินชมอย่างชัดเจน	3.83	0.81	มาก
4. เส้นทางเดินชมมีความสะดวกปลอดภัย	4.20	0.72	มาก
5. มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายคำบรรยาย ฯลฯ อย่างเหมาะสม	3.63	0.87	มาก
6. สภาพโดยรวมของการอนุรักษ์และ การบำรุงรักษาโบราณสถาน	4.12	0.72	มาก
7. มีห้องน้ำบริการอย่างเพียงพอ และถูกสุขลักษณะ	3.31	0.94	ปานกลาง
8. ร้านบริการอาหาร เครื่องดื่ม สะอาดและราคาเหมาะสม	3.61	0.81	มาก
9. ร้านจำหน่ายของที่ระลึกราคาเหมาะสม	3.45	0.75	ปานกลาง
รวม	3.92	0.41	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, $S.D=0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 1 แหล่งโบราณสถานมีความสะอาดเป็นระเบียบ ($\bar{X}=4.57$, $S.D=0.58$) ข้อ 2 มีสภาพภูมิทัศน์เหมาะสมกับแหล่งโบราณสถาน ($\bar{X}=4.59$, $S.D=0.57$) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 3 มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน ($\bar{X}=3.83$, $S.D=0.81$) ข้อ 4 เส้นทางเดินชมมีความสะดวกปลอดภัย ($\bar{X}=4.20$, $S.D=0.72$) ข้อ 5 มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ($\bar{X}=3.63$, $S.D=0.87$) ข้อ 6 สภาพโดยรวมของการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาโบราณสถาน ($\bar{X}=4.12$, $S.D=0.72$) ข้อ 8 ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สะอาดและราคาเหมาะสม ($\bar{X}=3.61$, $S.D=0.81$) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 7 มีห้องน้ำบริการอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ ($\bar{X}=3.31$, $S.D=0.94$) และข้อ 9 ร้านจำหน่ายของที่ระลึกราคาเหมาะสม ($\bar{X}=3.45$, $S.D=0.75$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
ที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ
(n = 400)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ	เพศ					
	ชาย			หญิง		
	n = 194			n= 206		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	4.17	0.53	มาก	4.16	0.52	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.74	0.59	มาก	3.76	0.55	มาก
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	3.77	0.61	มาก	3.78	0.61	มาก
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	3.88	0.44	มาก	3.96	0.38	มาก
รวม	3.89	0.45	มาก	3.92	0.46	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$, S.D=0.45) และ ($\bar{X}=3.92$, S.D=0.46) ตามลำดับ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามอายุ (n = 400)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	อายุ											
	16-30ปี			31-45ปี			46-60ปี			61ปีขึ้นไป		
	n=172			n=113			n=62			n=53		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	4.12	0.47	มาก	4.28	0.57	มาก	3.98	0.58	มาก	4.29	0.42	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.71	0.50	มาก	3.86	0.66	มาก	3.68	0.54	มาก	3.74	0.61	มาก
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	3.73	0.59	มาก	3.89	0.66	มาก	3.73	0.54	มาก	3.74	0.64	มาก
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก												
ความสะดวก	3.91	0.42	มาก	3.94	0.42	มาก	3.94	0.40	มาก	3.91	0.38	มาก
รวม	3.87	0.42	มาก	3.99	0.51	มาก	3.83	0.44	มาก	3.92	0.44	มาก

จากตาราง 8 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, S.D=0.42), ($\bar{X}=3.99$, S.D=0.51), ($\bar{X}=3.83$, S.D=0.44), ($\bar{X}=3.92$, S.D=0.44) ตามลำดับ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามทวีป (n = 400)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	ทวีป											
	ยุโรป n=126			เอเชีย n=81			ออสเตรเลีย n=114			อเมริกาเหนือ n=79		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	4.10	0.50	มาก	4.10	0.54	มาก	4.16	0.53	มาก	4.35	0.51	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.64	0.52	มาก	3.77	0.58	มาก	3.72	0.52	มาก	3.96	0.67	มาก
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	3.64	0.60	มาก	3.87	0.59	มาก	3.74	0.52	มาก	3.95	0.71	มาก
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก												
ความสะดวก	3.88	0.39	มาก	3.92	0.42	มาก	3.91	0.42	มาก	4.02	0.41	มาก
รวม	3.81	0.42	มาก	3.92	0.46	มาก	3.88	0.41	มาก	4.07	0.51	มาก

จากตาราง 9 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้าน อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D=0.42), ($\bar{X}=3.92$, S.D=0.46), ($\bar{X}=3.88$, S.D=0.41), ($\bar{X}=4.07$, S.D=0.51) ตามลำดับ

ตาราง 10 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ (n = 400)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	ชาย	194	4.168	0.526	0.095	0.925
	หญิง	206	4.163	0.518		
2. ด้านการบริหารจัดการ	ชาย	194	3.740	0.591	0.421	0.674
	หญิง	206	3.764	0.554		
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	ชาย	194	3.773	0.608	0.111	0.912
	หญิง	206	3.779	0.609		
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	ชาย	194	3.879	0.439	2.043*	0.042
	หญิง	206	3.963	0.378		
รวม	ชาย	194	3.890	0.453	0.602	0.548
	หญิง	206	3.917	0.456		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามอายุ (n = 400)

ความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวต่างชาติ	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	4.773	1.591	6.068*	0.000
	ภายในกลุ่ม	396	103.838	0.262		
	รวม	399	108.611			
2. ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.806	0.602	1.848	0.138
	ภายในกลุ่ม	396	128.996	0.326		
	รวม	399	130.802			
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.952	0.651	1.768	0.153
	ภายในกลุ่ม	396	145.764	0.368		
	รวม	399	147.716			
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	3	0.104	0.035	0.205	0.893
	ภายในกลุ่ม	396	67.190	0.170		
	รวม	399	67.294			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.411	0.470	2.299	0.077
	ภายในกลุ่ม	396	80.983	0.205		
	รวม	399	82.394			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกันจะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ ปรากฏผลดังตาราง 12 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 12 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการ
ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม จำแนกตามอายุ

อายุ		16-30 ปี	31-45 ปี	46-60 ปี	61 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	4.12	4.27	3.97	4.29
16-30 ปี	4.12	-	0.156	0.142	0.171
31-45 ปี	4.27	-	-	0.298*	0.015
46-60 ปี	3.97	-	-	-	0.313*
61 ปีขึ้นไป	4.29	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีอายุในช่วง 31-45 ปีและช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม แตกต่างกับช่วงอายุ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามทวีป (n = 400)

ความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	3.699	1.233	4.654*	0.003
	ภายในกลุ่ม	396	104.912	0.265		
	รวม	399	108.611			
2. ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	3	5.182	1.727	5.445*	0.001
	ภายในกลุ่ม	396	125.620	0.317		
	รวม	399	130.802			
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.929	1.929	5.383*	0.001
	ภายในกลุ่ม	396	141.927	0.358		
	รวม	399	147.716			
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	3	0.943	0.314	1.876	0.133
	ภายในกลุ่ม	396	66.351	0.168		
	รวม	399	67.294			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	3.289	1.096	5.489*	0.001
	ภายในกลุ่ม	396	79.105	0.200		
	รวม	399	82.394			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวที่มีทวีปต่างกันจะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ตามข้อที่ 3 จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ

ตาราง 14 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม จำแนกตามทวีป

ทวีป	$\bar{X}$	ยุโรป	เอเชีย	ออสเตรเลีย	อเมริกาเหนือ
		4.09	4.10	4.15	4.35
ยุโรป	4.09	-	0.004	0.062	0.255*
เอเชีย	4.10	-	-	0.058	0.251*
ออสเตรเลีย	4.15	-	-	-	0.192
อเมริกาเหนือ	4.35	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรปและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากเอเชีย มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม แตกต่างกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยุโรปและนักท่องเที่ยวยุโรป
การท่องเที่ยวยุโรปประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านการบริหารจัดการ จำแนกตามทวีป

ทวีป	$\bar{X}$	ยุโรป	เอเชีย	ออสเตรเลีย	อเมริกาเหนือ
ยุโรป	3.63	-	0.134	0.084	0.321*
เอเชีย	3.77	-	-	0.049	0.187
ออสเตรเลีย	3.72	-	-	-	0.237*
อเมริกาเหนือ	3.96	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 แสดงว่า นักท่องเที่ยวยุโรปและนักท่องเที่ยวยุโรป
ชาวต่างชาติที่มาจากออสเตรเลีย มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวยุโรปประวัติศาสตร์สุโขทัย
ด้านการบริหารจัดการ แตกต่างกับนักท่องเที่ยวยุโรปและนักท่องเที่ยวยุโรปที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ จำแนกตามทวีป

ทวีป	$\bar{X}$	ยุโรป	เอเชีย	ออสเตรเลีย	อเมริกาเหนือ
		3.64	3.87	3.73	3.95
ยุโรป	3.64	-	0.234	0.095	0.313*
เอเชีย	3.87	-	-	0.139	0.079
ออสเตรเลีย	3.73	-	-	-	0.218
อเมริกาเหนือ	3.95	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 แสดงว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาจากยุโรปมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ แตกต่างกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 การทดสอบเป็นรายคู่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวม จำแนกตามทวีป

ทวีป	$\bar{X}$	ยุโรป	เอเชีย	ออสเตรเลีย	อเมริกาเหนือ
		3.81	3.91	3.88	4.07
ยุโรป	3.81	-	0.103	0.067	0.256*
เอเชีย	3.91	-	-	0.036	0.152
ออสเตรเลีย	3.88	-	-	-	0.189*
อเมริกาเหนือ	4.07	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 แสดงว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรปและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากออสเตรเลียโดยรวม มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แตกต่างกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 4 ด้าน จากแบบสอบถามปลายเปิด แต่เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเป็นส่วนน้อยและไม่ครบทุกด้าน โดยจะมีข้อเสนอแนะแต่ละด้านโดยรวม ดังนี้

1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ไม่มีข้อเสนอแนะ
2. ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้มากกว่านี้
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการโดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีบุคลากรที่มีความชำนาญในหลาย ๆ ภาษาเพิ่มขึ้น
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีการปรับปรุงซ่อมแซมห้องน้ำทั้งด้านในอุทยานและนอกอุทยาน ในส่วนป้ายบอกเส้นทางในการเข้าชมสถานที่ยังมีน้อย

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ต้องการให้เปิดเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยในเวลากลางคืน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีสังเขปขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตามตัวแปร เพศ อายุและทวีป

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐในการฟื้นฟูด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 245,607 คน (สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย. เทียบเคียงข้อมูลปี พ.ศ. 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มโดยเทียบจากตารางประมาณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้จำนวน 384 คน ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้มากกว่าที่กำหนดไว้จากตารางคือ 400 คน และโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ และทวีป
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน
3. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือประกอบการวิจัย เป็น แบบสอบถาม (Questionnaires) ในแบบสอบถามประกอบด้วย คำถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการรวบรวมข้อมูล ที่ได้จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์เป็นลักษณะข้อคำถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และทวีป มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แบบสอบถามมีข้อความให้นักท่องเที่ยวแสดงความรู้สึกของความพึงพอใจ โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของเทอร์สตันและเซฟ (เทเวศร์ พิริยะพูนท์, 2545: 57; อ้างอิงจาก Thurstone; & Chave. 1929) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามที่ปรากฏในตอน 2

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ การท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. ขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและนันทนาการ เพื่อนำข้อคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้ครอบคลุมในเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แล้วนำเสนอต่อ ประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบแก้ไข ให้เกิดความสมบูรณ์ เหลือข้อคำถามที่ไปดำเนินการต่อไป

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1.1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้ว เสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไข
 - 1.2. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไข ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นรายข้อว่า แต่ละข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องตามเนื้อหาที่ต้องการหรือไม่
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านขั้นตอนในข้อ 1.2. เสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทอีกครั้ง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแปลเป็นภาษาอังกฤษ จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำผลข้อมูลไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 125; อ้างอิงจาก Cronbach.) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92
3. นำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์ต่อผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล นัดหมาย วัน เวลา ในการเก็บข้อมูล
2. ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถาม 400 ฉบับ
3. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจเลือกแบบสอบถาม เฉพาะที่สมบูรณ์

การจัดกระทำ และการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding) ในแบบลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
2. นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วไปบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลตามโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความถี่ร้อยละจากแบบสอบถามตอนที่ 1 คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยทั่วไปของตัวแปรอิสระ เพศ อายุและทวีป แล้วนำเสนอข้อมูลรูปแบบตารางประกอบความเรียง
2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม แล้วนำเสนอข้อมูล รูปแบบตารางประกอบความเรียง
3. วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way-Analysis of Variance) หรือทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ข้อ 3 และกรณีผลการทดสอบระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2549: 201) แล้วนำเสนอข้อมูล รูปแบบตารางประกอบความเรียง
4. นำแบบสอบถามในตอนที่ 3 คือ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มาสรุปแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก จำแนกตาม เพศ อายุ และทวีป ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.10 และเพศชาย มีจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-30 ปี มีจำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคืออายุ 31-45 ปี มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30

อายุ 46-60 ปี มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 และที่น้อยที่สุดคืออายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากยุโรป มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 รองลงมาคือออสเตรเลีย มีจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 เอเชีย มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 และน้อยที่สุดคืออเมริกาเหนือ มีจำนวน 79 คนคิดเป็นร้อยละ 19.80

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุและทวีป สรุปได้ดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุในช่วง 31-45 ปีและช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แตกต่างกับช่วงอายุ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรปและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากเอเชีย มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แตกต่างกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการบริหารจัดการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรปและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากออสเตรเลีย มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แตกต่างกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านบุคลากร ผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากยุโรป มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แตกต่างกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาจากอเมริกาเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 4 ด้าน จากแบบสอบถามปลายเปิด แต่เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเป็นส่วนน้อย และไม่ครบทุกด้าน โดยจะมีข้อเสนอแนะแต่ละด้านโดยรวม ดังนี้

1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ไม่มีข้อเสนอแนะ
2. ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้มากกว่านี้
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการโดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีบุคลากรที่มีความชำนาญในหลาย ๆ ภาษาเพิ่มขึ้น
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีการปรับปรุงซ่อมแซมห้องน้ำทั้งด้านในอุทยานและนอกอุทยาน ในส่วนป้ายบอกเส้นทางในการเข้าชมสถานที่ ยังมีน้อย

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านอื่นๆ ประกอบด้วย ต้องการให้เปิดเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยในเวลากลางคืน

อภิปรายผล

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย สามารถนำมาอภิปรายผลตามสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติตั้งใจมาท่องเที่ยวและชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งเป็นเจตคติในพื้นฐานเบื้องต้นที่ดีของนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว อีกทั้งสุโขทัยเป็นเมืองท่องเที่ยวและเป็นเมืองมรดกโลก รัฐบาลและท้องถิ่นให้การดูแลเป็นอย่างดี จึงทำให้สภาพบรรยากาศของโบราณสถานยังคงสภาพความงดงามดั้งเดิมเป็นที่น่าประทับใจและการจัดการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ เลิศจิตรการุณ. (2550: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมและเป็นรายด้านตามตัวแปรเพศ อายุและอาชีพ สรุปได้ดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมโบราณสถานส่วนใหญ่มีความคาดหวังในสิ่งที่จะได้รับการท่องเที่ยวอยู่แล้ว คือ ได้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ได้ชมสถาปัตยกรรม ที่สวยงามและทรงคุณค่า บุคคลทุกเพศ มีโอกาสศึกษาหาประสบการณ์ได้อย่างทัดเทียมกันและเป็นอิสระ เมื่อได้รับรู้สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ต่าง ๆ เหมือนกันย่อมมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรชัย ลิ้มพรจิตรวิไล (2548: 54) ได้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกันจะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เพศหญิงจะมีความละเอียดอ่อนด้านการใช้บริการสาธารณะมากกว่าเพศชาย จึงทำให้มองต่างมุมกับเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542: 18; อ้างอิงจาก วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2536: 22) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของคนเราที่สัมพันธ์กับโลก ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี เลว พอใจ ไม่พอใจ สนใจ ไม่สนใจ เป็นต้น

2.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม นักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุต่างกันจะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุในช่วง 31-45 ปี และช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีการมองคุณค่าทางศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งสองช่วงอายุทัดเทียมกัน อาจเป็นเพราะช่วงอายุ 31-45 ปี มีความสนใจศึกษาและเข้าใจในด้านศิลปกรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้มีแนวคิดคล้ายคลึงไปในทางเดียวกัน ซึ่งแตกต่างกับช่วงอายุ 46-60 ปี ที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ ความรู้สึกทางด้านศิลปกรรมเปลี่ยนไปตามการรับรู้ของอายุ ปัจจัยของอายุจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึก นึกคิดและความพึงพอใจ จึงทำให้มีความคิดเห็นหรือความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริจิตรา ฤกษ์ปาย (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีทวีปต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนแต่ละทวีปมีวัฒนธรรม รูปแบบการศึกษา การดำรงชีวิตไม่เหมือนกัน จึงทำให้การมาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจในแต่ละด้านต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนา เพ็ชรวงศ์ (2543: 19) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึก หรือทัศนคติ ทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ

ค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวที่มีทวีปต่างกันจะมีความพึงพอใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของทั้ง 4 ทวีปที่แตกต่างกัน โดยออสเตรเลียมีแนวคิดและรูปแบบการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกับยุโรป เนื่องจากการอยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษมาช้านานแล้ว จึงทำให้มีการคาดหวังต่อการเดินทางท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้านว่าจะได้รับความพึงพอใจมากที่สุด นักท่องเที่ยวที่มาจากยุโรปมีแนวคิดด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่คล้ายคลึงกับเอเชีย อันเนื่องจากทวีปยุโรปก็มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามและโด่งดังเป็นที่รู้จักทั่วโลก จึงทำให้การมองคุณค่าทางศิลปกรรมไม่ต่างกัน ส่วนอเมริกาเหนือ เป็นทวีปที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมาด้วยการช่วยเหลือตัวเองทุก ๆ ด้าน จึงไม่คาดหวังที่จะได้รับการบริการด้านต่าง ๆ ในระดับสูง แต่มุ่งหวังจะได้รับความประทับใจกับความงามของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระศักดิ์ คณะบุรณ์ (2547: บมคัตย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความแตกต่างของภูมิสำเนา มีความพึงพอใจต่อสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวม พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ควรช่วยกันทำนุบำรุงและรักษาไว้ เพื่อคงสภาพโบราณสถานให้ได้ดังเดิมมากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้มากกว่านี้
3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความรู้ความชำนาญในหลาย ๆ ภาษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว
4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ควรปรับปรุงซ่อมแซมห้องน้ำทั้งด้านในอุทยานและนอกอุทยานและเพิ่มปริมาณห้องน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และส่วนป้ายบอกเส้นทางการเดินชมควรเพิ่มจำนวนให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
2. ควรศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา มณีขาว. (2551). ความพึงพอใจของผู้เล่นกอล์ฟที่มีต่อสนามฝึกซ้อมกอล์ฟในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กำโชค เผือกสุวรรณ. (2538). ผู้นำนันทนาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เกษมศรี.
- จันทร์เพ็ญ ตูเทศานันท์. (2542). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการดำเนินการงานของสถานธนาบาลในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (การบริหาร และนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2543). จิตวิทยาการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร กองทอง. (2540). ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภูมิศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2548). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัทรชัย ลิ้มพรจิตรวิไล. (2548). ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรีของนักท่องเที่ยวไทย. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูลีพร ไกรเวียง. (2531). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วนศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชีพ ยาวพัฒน์. (2543). นันทนาการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2534). การวัดผลและวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- (2537). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทเวศร์ พิริยะพฤษณ์. (2545). การวิจัยทางพลศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ต๋อย ชุมสาย, มล.. (2518). หลักการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.
- ธนภรณ์ เมทณิสดุดี. (2543). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริการสื่อวีดิทัศน์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- ธัญสินี ศรีจุฑารานนท์. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องคาราโอเกะของเมเจอร์ คาราโอเกะ*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS*. กรุงเทพฯ: วี.อินเตอร์พรีน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2532). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- นิคม จารุมณี. (2535). *การท่องเที่ยว และการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- นำชาติ ประชาชื่น. (2551, 12 สิงหาคม). *ความสำคัญของการท่องเที่ยว*. ข่าวสด. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2553, จาก http://news.sanook.com/education/education_296632.php
- เบญจมาศ ประยูรหงษ์. (2549). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิต*. ปรินิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประคอง กรรณสูตร. (2525). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์หนังสือ ดร.สง่า.
- ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดสุโขทัย. (2541). *ประวัติสุโขทัย*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2553, จาก http://www.Sukhothai.go.th/history/hist_10.htm
- ปราโมทย์ เลิศจิตกรกุล. (2550). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี*. ปรินิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปาริฉัตร เวียร์รา. (2547). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการศึกษาเฉพาะกรณีสวนสยาม*. ปรินิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์. (2548). *นันทนาการศาสตร์*. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสันนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรา ลากลือชัย. (2546). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม*. ปรินิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พีระพงศ์ บุญศิริ. (2542). *นันทนาการ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- ไพฑูรย์ ปานทอง. (2546). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพบุลย์ คุ่มคำ. (2547). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีคุณค่าจัดให้ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี. ปรินิพนธ์. วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานะ มหัทธพงษ์. (2548). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง จังหวัดปราจีนบุรี. ปรินิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมตตา เสวตเลข. (2539). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการศึกษากรณีสวนสัตว์ดุสิต. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวรี เจริญสวัสดิ์. (2543). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อนันทนาการ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การท่องเที่ยว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ฤทัยรัตน์ รุ่งสว่าง. (2551). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลำพอง ศรีทับทิม. (2535). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ วรษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนา เพ็ชรวงศ์. (2542). พฤติกรรม และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการใช้บริการ “13”. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2526). พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม : มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระศักดิ์ คณะบุรณ์. (2547). ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารทรัพยากรป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร สามารถ. (2545). ความพึงพอใจ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิตร กาหวงศ์ (2541). ความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวในสวนสาธารณะในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2533). นันทนาการชุมชน และโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2542). นันทนาการชุมชน และโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2544). นันทนาการชุมชน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สลักฤทัย เตียวตระกูล. (2539). ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : ศึกษากรณีท่องเที่ยวเมืองพัทยา. ภาคนิพนธ์. ศศ.ม. (นโยบาย และการวางแผนวิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก. ถ่ายเอกสาร.
- สาทิพย์ จินาภักดิ์ (2550). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการล่องแพในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. ปรินญาณิพนธ์. วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาวิตรี พิณพวงค์. (2543). โบราณสถานกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริจิตรา ฤกษ์บ้าย. (2550). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณิพนธ์. วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2553). มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวไทย กับเสียงสะท้อนการนำไปใช้. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2553, จาก <http://thainews.prd.go.th>
- สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย. (2552) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. เอกสารแนะนำ.
- เสริมสกุล เสริมกิจ. (2547). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อัญชลี นิลสนธิ. (2550). คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่คาดหวังของมัคคุเทศก์ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง. ปรินญาณพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุษณีย์ ศรีภูมิ. (2544). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตฐานทัพเรือสัตหีบ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เอนก หงษ์ทองคำ. (2542). นันทนาการกับสังคม. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essential of psychology testing*. 5th ed. New York: Harper Collin.
- Deleo, Catherine Ann. (1983, May). Interrelationships Between Job Satisfaction and Leisure Satisfaction for Municipal Recreation Director in New England. *Dissertation Abstracts International*. 43 (12): 3638A.
- Fitzerrald, Michael R; & Robert F Durant (1980). "Citizen Evaluation and recreation in New York. *Dissertation Abstract International*. 44(10): 30-40.
- Hendee, J., C. and Others. (1984). *Wilderness Users in the Pacific Northwest: Their Characteristics, Values and Management Preferences*. Washington, D.C.: USDA Forest Service Research PaPer PNW-61.
- Krejcie Robert V. & Morgan Daryle M. (1970, October). Determining Sample Size for Research. *Activities Educational & Psychological Measurement*. 30(3): 608.
- Parker, A., L. (1999, July). Tourism Behavior of Youth in Younger. *Dissertation Abstracts International*. 85(12): 1118-1119A.
- Young, R.A. & M.L. Flower. (1978). *Users of and Patterns Satisfactions and Recommendations*. Forest research report. University of Llinois.
- Wolman, Binjamin B. (1973). *Dictionary of behavioral science*. Van Norstrand: Reinneheld.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม
เรื่อง
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

คำชี้แจง

- แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทำวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย”
 - แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านได้โปรดพิจารณาตอบแบบสอบถามทั้งหมดตามความเป็นจริงหรือความพึงพอใจของท่านมากที่สุด
- ผู้ศึกษาวิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวโดยทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ ในช่อง () หน้าข้อที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

- () 16 – 30 ปี
() 31 – 45 ปี
() 46 – 60 ปี
() มากกว่า 61 ปี

3. ทวีป

- () ยุโรป
() เอเชีย
() ออสเตรเลีย
() อเมริกาเหนือ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
คำชี้แจง เป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ด้าน
 คือ ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่ง
 อำนวยความสะดวก

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความรู้สึกของท่านเพียงช่องเดียว

เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อในแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนของ
 ตัวเลือก 5 ระดับดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนน 3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม

1. ความงดงามและอายุของโบราณสถาน

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

2. โบราณสถานเป็นของแท้ดั้งเดิมและหายาก

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

3. เทคนิคการผลิตของสถาปัตยกรรม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

4. โบราณสถาน มีความประณีตของลวดลาย

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

5. แสดงถึงขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและความเชื่อทางศาสนา

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

6. ความประทับใจทางศิลปกรรม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

ด้านการบริหารจัดการ

1. การจัดการในการเข้าชม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

2. การติดต่อประสานงานมีความสะดวกรวดเร็ว

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

3. ค่าธรรมเนียมในการเข้าชมมีความเหมาะสม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

4. มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัย

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

5. ที่ตั้งอาคารร้านค้ามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

6. มีเอกสาร แผ่นพับ ศึกษาเพื่อประกอบการเข้าชม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

7. มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และข้อห้ามปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ

1. ผู้ให้บริการมีอัธยาศัยไมตรี

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

2. บุคลิกภาพมีความเหมาะสมแก่การให้บริการ

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

3. มีความเอาใจใส่ดูแลนักท่องเที่ยว

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

4. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

5. สร้างบรรยากาศในการนำชมได้เป็นอย่างดี

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

6. บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

1. แหล่งโบราณสถานมีความสะอาดเป็นระเบียบ

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

2. มีสภาพภูมิทัศน์เหมาะสมกับแหล่งโบราณสถาน

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

3. มีป้ายบอกเส้นทางการเดินชมอย่างชัดเจน

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

4. เส้นทางเดินชมมีความสะดวกปลอดภัย

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

5. มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายคำบรรยาย ฯลฯ อย่างเหมาะสม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

6. สภาพโดยรวมของการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาโบราณสถาน

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

7. มีห้องน้ำบริการอย่างเพียงพอ และถูกสุขลักษณะ

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

8. ร้านบริการอาหาร เครื่องดื่ม สะอาดและราคาเหมาะสม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

9. ร้านจำหน่ายของที่ระลึกราคาเหมาะสม

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด						มากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ด้านคุณค่าทางศิลปกรรม

.....

2. ด้านการบริหารจัดการ.....

.....

3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ.....

.....

4. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก.....

.....

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

Questionnaire
Subject
Satisfaction of foreign tourists that travel to
Sukhothai historical park.

Explanation

1. This questionnaire has been prepared to engage in research of satisfaction of foreign tourists who visit Sukhothai Historical Park.

2. This questionnaire is divided into 3 parts. Please answer all questions as accurately as possible.

Thank you for your kindly cooperation.

Part 1 Personal information.

Explanation Please mark $\checkmark$ into the box () on any choice relevant to you most

1. Sex

() Male () Female

2. Age

() 16 – 30 Years old

() 31 – 45 Years old

() 46 – 60 Years old

() More than 61 Years old

3. Continent

() Europe

() Asia

() Australia

() North America

Part 2 Satisfaction of foreign tourists who travel to Sukhothai historical park.

Explanation This query is the rating scale. The rating scale questionnaire is divided into 4 section : the artistic value, the management, the service provider personnel, location and facilities.

Please enter a mark $\surd$ into the that matches your feeling most.

Criteria for each score are as follow:

5 Points means "Extremely satisfy".

4 Points means "Very satisfy".

3 Points means "Satisfy".

2 Points means "Slightly satisfy".

1 Point means "Hardly satisfy".

The artistic value.

1. Age and beauty of the ancient site.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

2. the ancient site is genuine, original, and rare.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

3. Architecture Techniques.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

4. Refinement of the ancient pattern.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

5. Reflect customs, traditions, and religious beliefs.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

6. The artistic impression.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

Management.

1. Visitor management in historic site.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

2. The fast and effectiveness of coordination.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

3. Reasonable visiting fee.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

4. Security standard.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

5. Building and stores are well organized.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

6. Brochures and booklets to provide more information for the visit.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

7. Provide recommendations for visitors, as well as appropriate prohibitions.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

Services Provider Personnel.

1. Service mind.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

2. Appropriate personality for service.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

3. Taking care of the tourists.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

4. The ability to transfer knowledge.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

5. Create a good feeling to visitors when take them a tour.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

6. Most people have good English skill.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

Location and facilities.

1. Historic site is clean and organize.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

2. Historic landscape is good.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

3. The Route signs clearly.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

4. The route is convenient and safe.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

5. Provide appropriate facilities such as labels, descriptions etc.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

6. Overall state of conservation and maintenance of historic site.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

7. Provide adequate and hygienic toilets for tourists.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

8. Restaurant is clean and has a reasonable price.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

9. Souvenir, are sold at reasonable price.

	1	2	3	4	5	
Least						Most

Part 3 Any suggestion

1. The artistic value:

.....
.....

2. Management:.....

.....
.....

3. Services provider personel.....

.....
.....

4. Location and facilities.....

.....
.....

5. Other suggestions.....

.....
.....

Thank you for your kindly cooperation in answering this questionnaire.

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ชื่อ นายชัยโรจน์ สายพันธุ์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาสันทนการ
สถานที่ทำงาน ภาควิชาสันทนการ คณะพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ชื่อ นางกนกวดี ฟิงโพธิ์ทอง
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาสันทนการ คณะพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ชื่อ นายอนันต์ ชูโชติ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย
สถานที่ทำงาน สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย
4. ชื่อ นายจารึก ปิ่นประภา
ตำแหน่ง หัวหน้าท่องเที่ยว และกีฬา จังหวัดสุโขทัย
สถานที่ทำงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย
5. ชื่อ นางสาวจิตติมา สุขผลิน
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานสุโขทัย
สถานที่ทำงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุโขทัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกัลยาณี ทองงาม
วันเดือนปีเกิด	วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	69/5 หมู่ 13 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 64000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2535	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดคูหาสวรรค์ จังหวัดสุโขทัย
พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย
พ.ศ.2541	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย
พ.ศ.2547	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขามนุษยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2553	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.ม) สาขาการจัดการนันทนาการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร